

**VANHEMPIEN KOKEMUKSIA KASVATUSKUMPPANUUDESTA
AVOIMESSA VARHAISKASVATUKSESSA**

Susanna Pääkkö
Opinnäytetyö
Syksy 2010
Sosiaalian koulutusohjelma
Oulun seudun
ammattikorkeakoulu

Sisällys

TIIVISTELMÄ.....	3
ABSTRACT.....	4
1. JOHDANTO.....	5
2. EKOKULTTUURINEN TEORIA	7
3. AVOIN VARHAISKASVATUS.....	10
3.1 Kasvatuskumppanuus avoimessa varhaiskasvatuksessa.....	12
3.2 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet.....	14
4. TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	18
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävät.....	18
4.2 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat.....	19
4.3 Tutkimusmenetelmä.....	20
4.4 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston keruu.....	21
4.5 Aineiston analyysi.....	23
4.6 Tutkimuksen luotettavuus.....	24
4.7 Tutkimuksen eettisyys.....	26
5. VANHEMPIEN KOKEMUKSIA KASVATUSKUMPPANUUDESTA AVOIMESSA VARHAISKASVATUKSESSA.....	29
5.1 “Jos jollakaisella olis aina sitä aikaa jutella” - dialogisuus kasvatuskumppanuudessa.....	29
5.2 “ Se perustuu siihen, että mää luotan niihin ihmisiin” - luottamus kasvatuskumppanuudessa.....	33
5.3 ”Vaikka toinen ajattelis eri tavalla, niin se on vaan toinen tapa ajatella” - kunnioittaminen kasvatuskumppanuudessa.....	34
5.4 ”Se on muuten yks aika oleellinen tekijä miksi me ollaan niin tutuksi tultu” - kuuleminen kasvatuskumppanuudessa.....	36
6. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	38
7. POHDINTA.....	42

LÄHTEET.....	46
LIITTEET.....	51

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysalan yksikkö
Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK)

Tekijä: Susanna Pääkkö

Opinnäytetyön nimi: Vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta avoimessa varhaiskasvatuksessa

Työn ohjaajat: Päivä Onkalo ja Markku Koivisto

Työn valmistumisajankohta: Syksy 2010

Sivumäärät: 50+3 liitettä

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta avoimessa varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksellani pyrin saavuttamaan avoimen varhaiskasvatuksen käyttäjien kokemuksiin perustuvaa tietoa, jota varhaiskasvatuksen ammattilaiset voisivat hyödyntää toimintansa kehittämisessä.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu ekokulttuurisesta teoriasta, kasvatuskumppanuutta ohjaavista periaatteista sekä avoimen varhaiskasvatuksen määritteistä. Tutkimus on kvalitatiivinen tapaustutkimus. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja aineisto on analysoitu teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.

Tulosten perusteella avoin varhaiskasvatus oli pystynyt vastaamaan perheiden erilaisiin tarpeisiin ja onnistunut löytämään sopivan tavan tehdä yhteistyötä. Kasvatuskumppanuus oli muovautunut avoimen varhaiskasvatuksen toimintatapoihin sopivaksi menettämättä kuitenkaan vanhempien mielestä mitään siihen olennaisesti kuuluvaa. Avoimen varhaiskasvatuksen erityispiirteet näkyivät vanhempien mielestä kasvatuskumppanuuden ”keveytenä”. Vanhemmat kuitenkin kokivat, että kasvatuskumppanuus on toteutunut ryhmässä riittävänä.

Avoimen varhaiskasvatuskerhon toiminnan ja työntekijöiden ammatillisuus nousi tutkimuksessa esiin yhtenä kasvatuskumppanuuden toteutumisen ehtona. Toisaalta vanhemmat pohtivat avoimeen varhaiskasvatukseen suunnattuja resursseja, ja sitä minkälaiset valmiudet laadukaana varhaiskasvatuksen ja kasvatuskumppanuuden toteuttamiselle annetaan.

Asiasanat: kasvatuskumppanuus, avoin varhaiskasvatus, ekokulttuurinen teoria.

ABSTRACT

Oulu university of Applied Sciences
Degree programme in Social Service

Author: Susanna Pääkkö

Title of thesis: Parents' experiences about ECEC-partnership in open day care

Supervisors: Päivi Onkalo and Markku Koivisto

Time when thesis was submitted: Autumn 2010

Number of pages: 50 +3 appendix pages

ECEC-partnership gives an opportunity to the parent and the professional to deeper their co-operational relationship. The purpose is to give the child an experience that the most important adults in his/ her life are working together on the subjects concerning him/her.

The objective of open day care is to support the family to raise the child when there's no need for full time day care. Variable child groups and schedules create a challenge in the realization of ECEC-partnership.

The objective of this thesis is to describe the experiences the parents' have about the pedagogical partnership in open day care. By this research I'm trying to acquire information based on the client families so that the day care professionals can develop their work if necessary.

The study is qualitative case study which theoretical context can be found in the principles of ECEC-partnership and ecocultural theory. Three open day care client families were interviewed during the research. Theme interview was chosen as the collection method and theory based content analysis was used to analyze the data.

Based on the results open day care has responded to the different needs of the families in the means of co-operational methods. ECEC-partnership had shaped into a fit method in open day care without losing anything essential. According to parents ECEC-partnership realized sufficiently in the open day care group.

Keywords: ECEC-partnership, open day care, ecocultural theory

1. JOHDANTO

Päivähoidon mahdollisuudet toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta perustuvat keskeisesti perheiden ja vanhempien äänen kuulemiseen ja sitä kautta lapsen eri kasvuympäristöjen vuoropuheluun. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta määrittää varhaiskasvatuksen tulevaisuutta pohtivassa raportissa lapsen kasvukontekstin huomioimisen yhdeksi laadukkaan varhaiskasvatuksen kiinnepisteeksi. Palvelun laadukkuuden mittariksi on nousemassa sen suuntautuminen vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä kohti tasavertaista ja dialogista vuorovaikutusta. Lapsen kasvun edistämisen ohella päivähoidon tehtävänä on myös vanhemmuuden kohtaaminen ja perheiden selviytymisen tukeminen. Tämän valossa yhteistyö perheiden kanssa on päivähoidon peruspilari. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio.1999; Rantala. 2004. 97; Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. 2007. 34.)

Kuntien avoin varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista lapsille ja perheille suunnattua toimintaa. Sen toimintamuotoja ovat erilaiset avoimet päiväkodit, perhe- ja varhaiskasvatuskerhot ja leikkipuistotoiminta. Toiminnan tavoiteena on tarjota kotihoidossa oleville lapsille ja heidän vanhemmilleen sosiaalisia kontakteja ja suunniteltua, monipuolista toimintaa sekä kasvatuksellista tukea. (Alila, Portell. 2008. 14). Avoimesta päiväkotij- ja kerhotoiminnasta on muodostunut tärkeä osa Oulun kaupungin tarjoamassa varhaiskasvatuspalvelujen kokonaisuudessa. Myös käyttäjät ovat löytäneet tämän palvelun ja monet ryhmät täyttyvät nopeasti. Kaupungin varhaiskasvatuspalveluja kehittämisessä onkin muutamien vuosien ajan painottunut päivähoidon vaihtoehtoisten palvelujen tuottaminen kokopäivähoidon rinnalle. (Oulun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan toimintakertomus 2007).

Avoin päiväkotij- ja kerhotoiminta on suunnattu niille perheille, jotka eivät tarvitse kokopäiväistä kunnallista päivähoitoa. Avoimen varhaiskasvatuksen kerhotoimintaan eli Oulussa Taaperoryhmiin tai Pikkukouluun lapsi osallistuu ilman vanhempiaan. Kerhot kokoontuvat 2–3 kertaa viikossa. Taaperoryhmissä ja pikkukouluissa lapsella on mahdollisuus kehittää leikin kautta sosiaalisia, kielellisiä, musiikillisia, matemaattisia ja kädentaitoja. Avoin päiväkotij taas tarjoaa toiminnallaan kohtaamispaikan perheille. Toimintaan osallistuvat aikuiset ja lapset yhdessä. (Oulun kaupunki. 2010. Hakupäivä

13.10.2010)

Tarve saada lisää tietoa vanhempien kokemuksista kasvatuskumppanuudesta on tullut avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunnalta. Avoimessa varhaiskasvatuksessa on useita piirteitä, jotka poikkeavat muusta varhaiskasvatuksesta. Muuttuvat lapsimäärät ja -ryhmät sekä erilaiset toimintamuodot luovat omat haasteensa vanhempien kanssa solmittavalle kasvatuskumppanuudelle.

Oma kiinnostukseni kohdistuu vanhempien ja ammattilaisten väliseen yhteistyöhön ja sen syventämiseen. Näen vanhempien tai ylipäättään asiakkaan läheisten kanssa tehtävän työn yhtenä sosionomin ydinosaamisalueena ja vahvuutena työkentästä riippumatta. Avoim varhaiskasvatus ja sen kehittäminen lisää mielestäni työn ajankohtaisuutta avoimen varhaiskasvatustoiminnan kasvaneen suosion vuoksi. Oma kiinnostukseni kohdistui myös siihen, onko avoimen varhaiskasvatuksen muusta varhaiskasvatuksesta poikkeavilla piirteillä vaikutusta kasvatuskumppanuussuhteeseen ja yhteistyön syventämiseen.

Tutkimuksen tarkoituksena on kehittää avoimen varhaiskasvatuksen laatua tuomalla esille vanhempien kokemuksista kasvatuskumppanuudesta. Tavoitteena on kuvailla vanhempien kokemuksia toteutuneesta kasvatuskumppanuudesta. Tutkimuksellani pyrin saavuttamaan arvokasta, palvelun käyttäjien kokemuksiin perustuvaa tietoa, jota avoimen varhaiskasvatuksen henkilöstö voisi hyödyntää toimintansa kehittämisessä.

2. Ekokulttuurinen teoria

Keskustelu vanhempien ja henkilökunnan välisen yhteistyön merkityksestä kiihtyi 1980-luvulla Uriel Bronfenbrennerin ekologisen teorian ansiosta. Bronfenbrennerin ekologisen teorian mukaan yksilön ympäristö koostuu eri laajuisista kehistä, joihin lapsi ja hänen perheensä ovat joko suoraan tai välillisesti yhteyksissä. Näitä erilaisia kehiä Bronfenbrenner nimittää *mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeiksi*. (Happo. 2006. 29; Korhonen. 2006. 59; Rantala. 2002. 20).

Mikrosysteemi muodostuu siitä lapsen välittömästä kasvuympäristöstä, joka vaikuttaa hänen kehittymiseensä. Se muodostuu lapsen kokemuksista ja niihin liittyvien henkilöiden välisistä suhteista. Tärkeimpänä kasvuympäristönä nähdään koti ja perhe, jossa lapsella on syvimmat ja jatkuvimmat vuorovaikutussuhteet. Myöhemmin lapsen kasvaessa ja hänen elinpiirinsä laajetessa välittömät vuorovaikutussuhteet laajenevat perheen ulkopuolelle sukulaisiin, päivähoiton henkilöstöön, kavereihin, opettajiin ja muihin lapsen välittömässä lähiympäristössä vaikuttaviin ihmisiin. (Hujala, E. Parrila, S. Lindberg, P. Nivala, V. Tauriainen, L & Vartiainen, P. 1999.13; Happo 2006. 29.)

Mesosysteemi koostuu niiden ympäristöjen välisestä yhteistyöstä, joissa lapsi on aktiivisesti mukana. Tähän sisältyy siis kaikkien lapsen kasvatuksesta vastaavien aikuisten, eli lapsen mikrosysteemissa toimivien, yhteistyö. Siten kasvatuskumppanuudessa on kyse myös mesosysteemin toimivuudesta. Kumppanuuden toimivuus on ratkaisevassa asemassa lapsen suotuisan kasvun ja kehityksen turvaamisessa. Meso- ja myös mikrosysteemiin liittyvien sosiaalisten verkostojen merkitys lapsiperheen tukijärjestelmänä on huomattava. Vanhempien sosiaalisessa verkostossa päivähoiton varhaiskasvattajat voivat olla tärkeimpiä ihmisiä, koska kontaktit heidän kanssaan ovat jatkuvia ja säännöllisiä (Rantala. 2002. 20-21; Happo 2006. 31 .)

Ekso- ja makrosysteemit ovat lähiympäristöjä laajempia ja kohdistuvat lapsen elämään välillisesti aikuisten elämän kautta. Eksosysteemin ympäristö määrittää vanhempien mahdollisuudet toimia vanhemman roolissa. Varhaislapsuuden yksi merkittävimmistä eksosysteemitason tekijöistä on vanhempien työolosuhteet, terveys- ja sosiaalipalvelujen laatu ja saatavuus sekä esimerkiksi asumiseen liittyvät ratkaisut ja naapurustoon

turvallisuus. (Hujala-Huttunen, Nivala.1996, 27; Rantala. 2002. 21; Happonen. 2006. 31.)

Neljännän tason, makrosysteemin olemassaolo perustuu poliittiseen, taloudelliseen ja kulttuuriseen toimintaan, jotka määrittävät esimerkiksi ne perhepoliittiset toimenpiteet, joilla yhteiskunta tukee lapsiperheitä. Makrosysteemin vaikutus yksilön kehitykseen perustuu siihen, että tietty aika ja kulttuurinen ympäristö määrittää niitä mahdollisuuksia, jossa yksilön kehitys tapahtuu. (Puroila, Karila. 2001. 207-213.)

Ekso- ja makrosysteemit säätelevät kodin ja päivähoidon kasvatustehtävän toteutumista. Ne antavat myös puitteet toteutuvalle varhaiskasvatustyölle. Lapsen kasvuympäristössä toimivien aikuisten, vanhempien ja varhaiskasvattajien oman elämän toimivuus vaikuttaa vastaavasti myös lasten psyykkiseen hyvinvointiin. (Happonen 2006. 31.)

Ekokulttuurisessa teoriassa perhettä tarkastellaan osana laajempaa yhteiskunnallista kontekstiä, kuten Bronfenbrennerin teoriassakin. Ekokulttuurisen teorian taustalla on ajatus siitä, että lapsen kehityksen perusta rakentuu päivittäisissä toiminta- ja vuorovaikutustilanteissa niin kotona kuin päivähoidossa. Tämä tukee ajatusta kasvuympäristöjen tiiviistä yhteistyöstä, jotta lapsen kehitystä tukevan toiminnan suunnittelu ja toteutus olisi tarkoituksenmukaista. Tiiviin yhteistyön korostuminen ja sitä kautta yhteisten merkitysten luominen kodin ja päivähoidon välille näyttäytyy myös kasvatuskumppanuudessa. (Rantala. 2002. 22-23; Kaskela, Kekkonen. 2006. 32.)

Ekokulttuurinen teoria kuitenkin kritisoi Bronfenbrennerin neljän systeemin hierarkiamallia. Perhettä ei nähdä vain ulkoisten voimien kohteena vaan omaa elämäänsä ja sen suuntaa aktiivisesti muokkaavana yksikkönä. Perheen elämää määrittelevät kulttuuriset arvot ja uskomukset, taloudelliset ja sosiaaliset seikat, mutta perhe on myös itse luomassa omaa kulttuuriaan, joka heijastuu lopulta myös lapsen elämään. (Määttä. 1999. 78-79, Rantala. 2002. 21.)

Lapsen kanssa vuorovaikutustilanteissa olevat ovat omalta osaltaan vaikuttamassa lapsen kasvuympäristöön. Läsnäolevien aikuisten arvot ja päämäärät, ja se mitä tehdään ovat määrittelemässä lapsen kasvuympäristön muotoutumista. Päivittäisistä rutiineista jäsentyy perheen oma kulttuuri, joka tarkoittaa niiden käsitysten ja uskomusten eli perheteemojen kokonaisuutta, jota perhe pyrkii toteuttamaan arkipäivän toimintatilanteissa. Arkea ohjaavia teemoja voivat olla esimerkiksi sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin korostaminen,

uskonnollinen tai poliittinen toiminta, perheen yhdessäolon tai vanhempien uran korostaminen. (Määttä 1999. 81-82; Rantala. 2002. 21.)

Perheen ekokulttuurinen ympäristö tarkoittaa sitä perheen arjen kannalta tarkoituksenmukaisten toimintatapojen kokonaisuutta, joka muodostuu perheen toimeentulosta ja taloudellisesta perustasta, opetuksen, kasvatuksen ja terveydenhuollon palveluista, kodin lähiympäristöstä, sen sopivuudesta ja turvallisuudesta, perheen sisäisestä työnjaosta ja rooleista, sosiaalisista suhteista ja tuesta, vanhempien tiedonlähteistä ja tavoiteista. Ekokulttuurisen ympäristön muotoutuminen riippuu paljolti yhteiskunnan asettamista rajoitteista ja perheille tarjotuista voimavaroista ja myös perheen arvosta, uskomuksista ja vahvuuksista. (Määttä. 1999. 82.)

Myös ympäröivä yhteisö ja sen uskomukset nähdään ekokulttuurisessa teoriassa perhe-elämään ja lapsuuteen vaikuttavina asioina. Perhe ei kuitenkaan vain mukaudu ympäristön vaatimuksiin, vaan luo jatkuvasti omia rutiineja ja muokkaa sosiaalista ympäristöään. Perheet reagoivat eri tavoin vallitseviin olosuhteisiin, ja vanhemmat tekevät valintoja voimavarojensa ja tärkeiksi asettamiensa teemojen mukaisesti. Perheen sisäiset ja ulkoapäin tulevat voimat ja rajoitteet sekä perheen arkea ohjaavat teemat ovat yhteydessä siihen, minkälaista arkea perhe elää ja miten se sujuu. (Rantala. 2002. 21-22.)

Perheen arkea tai tapaa kasvattaa lapsia ei voi ymmärtää tuntematta perheen kulttuuria. Tämä on tärkeää huomioida myös varhaiskasvatuksessa ja erityisesti kasvatuskumppanuudessa. Perheen kulttuurin tunteminen antaa ammattilaiselle mahdollisuuden ymmärtää, miksi vanhemmat ajattelevat ja toimivat tietyllä tavalla. Perhe määrittää oman kulttuurinsa kautta, onko jokin ympäristön piirre perheelle voimavara vai haitta. Samalla tavalla perhe päättää, minkä merkityksen se antaa ammattilaisen suosituksille ja neuvoille. Perheen arvojen ja omien painotusten tunteminen muodostuu ammattilaiselle tärkeäksi, koska ilman ekokulttuurisen ympäristön tuntemista ammattilainen saattaa aiheuttaa hyvää tarkoittavilla ohjeillaan vain lisää stressiä. (Määttä 1999. 81-83; Rantala. 2002. 21.)

3. AVOIN VARHAISKASVATUS

Valtioneuvoston periaatepäättös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista määrittää varhaiskasvatuksen lapsen eri elämänpiireissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Tämän päivän varhaiskasvatuksessa tavoitteena on kiinnittää huomio lasten, varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä vanhempien vuorovaikutukseen ja kasvatuksellisen kumppanuuden rakentumiseen. (Valtioneuvoston periaatepäättös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. 2002. 9.)

Voimassa oleva päivähoitolaki säätelee varhaiskasvatusta ja sen järjestämistä. Suomalainen varhaiskasvatus perustuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansainvälisiin säädöksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin. (Järvinen, Laine, Hellman-Suominen 2009. 116.)

Varhaiskasvatuspalvelut muodostuvat kunnan tai yksityisen järjestämästä päivähoidosta ja esiopetuksesta sekä muusta varhaiskasvatustoiminnasta, joita ovat esimerkiksi seurakuntien ja järjestöjen kerhotoiminta tai kuntien lapsille ja lapsiperheille järjestämä avoin varhaiskasvatustoiminta eri muotoineen. (Valtioneuvoston periaatepäättös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. 2002. 10, 12.; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. 14.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen keskeisiä periaatteita ovat lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen, turvalliseen ja terveelliseen ympäristöön ja kehitystason huomioon ottavaan kasvatukseen. Lisäksi lapselle on turvattava tarpeen mukainen erityinen tuki, oma kulttuuri ja äidinkieli sekä uskontoon ja katsomukseen liittyvät asiat. Keskeisimmät päämäärät kasvatuksessa ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, hyvien käyttäytymismuotojen ja toimintamallien vahvistaminen ja itsenäisyyden asteittainen lisääminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. 11-13; Hoppo. 2006. 26-27.)

Alila ja Portell (2008) määrittelevät avoimen varhaiskasvatuksen tarkoitukseksi ohjatun ja valvotun, säännöllisen, suunnitelmallisen, tavoitteellisen ja monimuotoisen

varhaiskasvatustoimininnan järjestämisen varhaiskasvatusikäisille lapsille. Toiminnassa näkyy vahvasti sen joustava sopeutuminen paikallisiin tarpeisiin. Lapsille suunnatun toiminnan lisäksi avoin varhaiskasvatus voi tarjota vertaisryhmiä ja sosiaalisia konteksteja lasten vanhemmille tai muille lapsia hoitaville aikuisille. Kunnan järjestämää avointa varhaiskasvatustoimintaa ohjaa päivähoidon lainsäädäntö ja toiminnan sisällöllistä suunnitelua varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Alila, Portell. 2008. 70.)

Myös Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2007) painotetaan avoimen varhaiskasvatuksen tehtävää joustavien ja monipuolisten vaihtoehtojen tarjoajana perheiden tarpeiden mukaisesti. Avoimen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea perhettä lapsen kasvatuksessa silloin, kun lasta hoidetaan kotona ja tarvetta kokopäivähoidolle ei ole. Oulun kaupungin päivähoidon avoin varhaiskasvatus koostuu varhaiskasvatuksen kerhotoiminnasta sekä avoimesta päiväkotitoiminnasta. Varhaiskasvatuksen kerhotoiminta käsittää Taaperoryhmät ja Pikkukoulut. Taaperoryhmän lapset ovat 2–3-vuotiaita. Ryhmä kokoontuu kaksi kertaa viikossa kolme tuntia kerrallaan. Pikkukoulu on suunnattu yli 3-vuotiaille, ja se kokoontuu kolme kertaa viikossa kolme tuntia kerrallaan. Kumpaankin ryhmään lapsen vanhempi voi osallistua halutessaan. Ryhmiin haetaan päivähoitohakemuksella. Avoin päiväkotitoiminta ja perheryhmät taas tarjoavat 0–5-vuotiaille lapsille ohjattua toimintaa ja heidän vanhemmilleen mahdollisuuden tutustua lähiympäristön muihin perheisiin (Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007. 11)

Alilan ja Portellin selvityksessä avoimen varhaiskasvatuksen ennakoitavana tulevana vuosina laajenevan ja monipuolistuvan ja ehkä osaltaan korvaavan kokopäivähoidon tarvetta. Tämä haastaa avoimen varhaiskasvatuksen jatkamaan monipuolisten ja joustavien palvelujen kehittämistä niin, että ne saadaan vastaamaan perheiden tarpeita. (Alila, Portell. 2008. 85-86.) Avoimen varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen kehittäminen haastaa myös arvioimaan sen, mitä on laadukas varhaiskasvatus avoimessa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta määrittää varhaiskasvatuksen tulevaisuutta pohtivassa raportissa lapsen kasvukontekstin huomioon ottamisen yhdeksi laadukkaana varhaiskasvatuksen kiinnepisteeksi. Palvelun laadukkuuden mittariksi on nousemassa sen suuntautuminen vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä kohti tasavertaista ja dialogista vuorovaikutusta. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. 2007. 34.)

3.1 Kasvatuskumppanuus avoimessa varhaiskasvatuksessa

Perinteisesti vanhempien kanssa tehty yhteistyö on tarkoittanut erilaista tiedottamista ja yhteisistä pelisäännöistä sopimista. Viime vuosina on kuitenkin kiinnitetty huomiota vanhempien osallisuuteen ja rooliin lastensa parhaina asiantuntijoina. (Mikkola, Nevalainen. 2009.11-12). Valtioneuvoston vuonna 2002 vahvistamissa varhaiskasvatuksen valtakunnallisessa linjauksessa painotettiin vanhempien ja ammattihenkilöstön kumppanuutta. Myös Stakesin vuonna 2003 julkaisemassa valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa nostettiin esiin vanhempien osallisuus lastensa varhaiskasvatuksessa. Perheiden ja päivähoidon kasvatuskumppanuus on kirjattu myös lakiin lasten päivähoitosta (19.1.1973/36).

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan perheen arjesta ja käytännöistä kumpuavan tiedon ja päivähoidon työntekijän ammatillisen tiedon yhdistämistä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi. Kummallakin on olennaista, mutta laadultaan erilaista tietoa lapsesta. Vanhempien tieto ja asiantuntijuus kohdistuu omaan lapseen, hänen kasvuunsa sekä perheen arkeen ja siihen vaikuttaviin asioihin. Varhaiskasvatuksen ammattilaisella on asiantuntijuutta, joka liittyy yleisellä tasolla kasvatukseen sekä lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tämän tiedon ja asiantuntijuuden yhdistäminen vaatii varhaiskasvatuksen asiantuntijalta ja vanhemmalta motivaatiota ja halua työskennellä yhdessä. (Kaskela, Kekkonen. 2005. 17-18; Koivunen 2009. 156-157.)

Kasvatuskumppanuus merkitsee varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja vanhempien roolien uudelleen arviointia. Se antaa mahdollisuuden ammattilaisen ja vanhemman yhteistyön asteittaiseen syventämiseen. Tarkoituksena on luoda lapselle kokemus siitä, että hänelle tärkeät aikuiset toimivat yhdessä häntä koskevissa asioissa. Kasvatuskumppanuudessa työntekijän rooli ja työkäytännöt vanhempaa kohtaan perustuvat perhelähtöisiin työmalleihin, jolloin huomio kiinnittyy erityisesti perheen asiantuntijuuden kunnioittamiseen, tiedon ja vastuun jakamiseen, vanhempien mielipiteen kysymiseen ja perheen hyvinvoinnin huomioimiseen. Perhelähtöisyys varhaiskasvatuksessa näyttäytyy parhaimmillaan ammatillisuutena, joka perustuu jokaisen lapsen kasvuympäristön ja kulttuurisen todellisuuden tuntemiseen sekä lapsen lähtökohtien ja tarpeiden tiedostamiseen. (Rantala. 2004. 100-105; Hujala. 2004. 83-85; Kaskela. Kekkonen. 2006. 19-20.)

Kasvatuskumppanuuden kehittymistä vanhempien ja ammattilaisten välille ei voida pitää itsestäänselvyytenä. Se rakentuu hiljalleen kumppaneiden tutustuesssa toisiinsa yhteisen arjen avulla. Kasvatuskumppanuuden synnyttyä haasteet liittyvät siihen, miten tutustumisen asteelta edetään pidemmälle, kohti syvempää kasvatuskumppanuutta.

Avoimen varhaiskasvatuksen erityispiirteet tuovat kasvatuskumppanuudelle omat haasteensa. Avointa varhaiskasvatustoimintaa voidaan jaotella järjestäjätahon mukaan kunnan järjestämiin ja muun kuin kunnan järjestämiin palveluihin. Toiminnan kirjo on siis laaja avoimesta toiminnasta ja varhaiskasvatuskerhosta seurakunnan tai järjestön toteuttamaan toimintaan asti. (Alila & Portell. 2008. 70.) Muusta varhaiskasvatuksesta poikkeavat toiminta-ajat sekä vaihtuvat lapsiryhmät ja lapsien suuri kokonaismäärä tuovat toimintaan oman leimansa.

Kunnan järjestämää avointa varhaiskasvatusta määrittävät samat periaatteet ja varhaiskasvatussuunnitelma, kuin muutakin varhaiskasvatusta. Alila ja Portell (2008) toteavat tutkimuksessaan, että vaikka varhaiskasvatussuunnitelman asema toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia ohjaavana asiakirjana on tärkeä, sen laatimisessa tulisi selvemmin ottaa huomioon avoimen varhaiskasvatuksen erityisluonne. (Alila & Portell. 2008. 70, 78.) Näin voitaisiin ottaa kantaa esimerkiksi siihen, minkälainen yhteistyö vanhempien kanssa on tarkoituksenmukaista avoimessa varhaiskasvatuksessa. Avoin varhaiskasvatus hyötyisi erityisesti sen toimintaan suunnatun varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta. (Alila & Portell. 2008. 78).

Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa kasvatuskumppanuuden tavoitteiksi on määritelty vanhempien ja henkilökunnan vuorovaikutus sekä vanhempien mahdollisuus vaikuttaa oman lapsensa kasvatukseen liittyvissä asioissa. Lisäksi tavoitteena on esteetön tiedonkulku ja vanhempien mahdollisuus keskinäiseen kumppanuuteen. Tavoitteisiin pyritään henkilöstön ja vanhempien sitoutumisella yhteiseen toimintaan lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi, vanhempien osallistumisella oman lapsensa varhaiskasvatussuunnitelman tekoon, uusien tiedotustapojen käyttöönotolla päivähoitopaikoissa sekä luomalla vanhemmille erilaisia mahdollisuuksia osallistua toimintaan ja tutustua muihin vanhempiin. (Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Liite 5. 39.)

Tutkimuspäiväkotit määrittelee varhaiskasvatussuunnitelmassaan kasvatuskumppanuuden tärkeäksi toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi. Kasvatuskumppanuus päiväkodissa tarkoittaa vanhempien ja henkilökunnan yhdessä toimimista lapsen kehitystä tukevalla tavalla. Vanhemmat nähdään lapsensa asiantuntijoina ja työntekijät kunnioittavat ja ottavat huomioon lasten yksilöllisyyden ja perheiden toiveet kasvatuksellisissa tilanteissa. Konkreettisina toimina kasvatuskumppanuus tutkimuspäiväkodissa näkyy esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisenä ja läpikäymisenä yhdessä vanhempien kanssa. Lapsen yksilöllisistä erityistarpeista keskustellaan varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi tulo- ja hakutilanteissa. Kasvatuskumppanuus näkyy henkilökunnan työotteessa ja ajatusmaailmassa. Vanhempien kanssa pyritään jakamaan havainnot lapsesta mahdollisimman rehellisesti, jotta vanhemmille muodostuisi kuva siitä, millainen lapsi ryhmässä on. (Tutkimuspäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma, 2009; tutkimuspäiväkodin avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunta. 2010 sähköpostiviesti.)

3.2 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet

Kumppanuus vaatii toteutuakseen molemminpuolista kunnioitusta, kuulemista, luottamuksen rakentumista ja dialogia, jotka Kaskela ja Kekkonen ovat määritelleet kasvatuskumppanuutta ohjaaviksi periaatteiksi. Kasvatuskumppanuus antaa työaluja yhteistyösuhteen syventämiselle ja sitä kautta lapsen kasvun tukemiselle. (Kaskela, Kekkonen. 2005. 17-18; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. 31.)

Kasvatuskumppanuudessa toisen osapuolen **kunnioittaminen** nähdään yhtenä kumppanuuden toteutumisen perusehtona. Kunnioittaminen tulee esille ajatusten ja lopulta tekojen kautta. Ammatilaisen työotteessa se näkyy vanhempien hyväksymisenä ehtoja asettamatta. Ammatilainen ei lokeroi perheitä heidän ongelmiansa, asemansa, kansallisuutensa, arvojensa tai muiden henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella. Vanhemman on silloin helppo tuoda oma näkemyksensä esille ja heidän sanomansa otetaan huomioon silloinkin, kun se on ristiriidassa ammatilaisen näkemyksen kanssa. (Davis. 2003.56-58; Kaskela, Kekkonen. 2006. 34-35.)

Yksi kunnioittamisen kulmakivistä onkin perheiden ja päivähoidon eri näkemysten tunnistaminen ja tiedostaminen. Kaikki perheet eivät täytä ammatilaisten käsitystä ihanneperheestä. Jokaisella perheellä on omanlaisensa tapa elää, oma perhekulttuuri. Perheen omat käsitykset esimerkiksi perheen jäsenten rooleista, vuorovaikutuksesta,

ruokailusta, vuorokausirytmistä, hygieniasta tai terveydestä vaihtelevat. Karila (2005) huomauttaa artikkelissaan päivähoitoa käyttävän ikäluokan laajasta kirjosta verrattuna varhaiskasvatuksen työntekijöiden yhtenäisempään joukkoon, joka ajattelee todennäköisesti keskimääräistä perhekeskeisemmin ja turvallisuushakuisemmin. Ammattilaisille onkin siis haaste tiedostaa omat uskomuksensa ja ymmärtää niiden heijastuminen arkipäivän vuorovaikutustilanteisiin. Näkemykset siitä, keitä pidämme hyvinä vanhempina tai kumppaneina ja mitä kuuluu hyvään lapsuuteen, kumpuavat omista arvoistamme. (Karila. 2005. 48; Koivunen. 2009.169.)

Päivähoitopalveluita käyttävien perheiden erilaiset tarpeet ja toiveet vaativat ammattilaisilta aitoa kiinnostusta ja halua kuunnella. Päivähoidossa **kuuleminen** toteutuu käytännössä ammattilaisen empaattisena läsnäolona ja uskalluksena ottaa vastaan sen, mitä vanhempi viestittää. Kuulemisessa tärkeää on turvallisen ja myönteisen ilmapiirin luominen. Jos vanhemmalla on aavistus siitä, että esille otettava asia on syyttävä tai negatiivinen, asettuu hän helposti jo valmiiksi puolustamaan omaa mielipidettään ja toisen kuunteleminen loppuu. Saarnaaminen, luennoiminen, kritisoiminen ja oletaminen aiheuttaa sen, että kukaan osapuolista ei enää kuuntele. Vanhemman kuulemista voi vaikeuttaa myös työntekijän omat oletukset tai ennakkoaavistus siitä, että vanhempi on työntekijän kanssa eri mieltä. (Davis. 2003. 59, 61; Kaskela, Kekkonen. 2005. 17.)

Ammattilaisen avoin ja aito kiinnostus yhteistyöstä ilmaisee omalta osaltaan vanhemmille, että heitä kuunnellaan ja heidän tarpeensa otetaan huomioon. Tämä on osaltaan rohkaisemassa vanhempia ja helpottamassa vuorovaikutussuhteen syntymistä. (Kaskela, Kekkonen. 2006. 32.)

Luottamus rakentuu kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista. Sen syntymiseen tarvitaan yhteistä aikaa ja toiseen tutustumista. Vanhempien tulee voida turvallisesti jättää lapsensa hoitoon luottaen siihen, että lapsi ja hänen tarpeensa tulevat huomioiduksi. Toisaalta varhaiskasvatuksen ammattilainen tietää, että vanhempi arvostaa hänen ammattitaitoaan ja luottaa häneen lapsensa hoitajana. (Kaskela, Kekkonen. 2004. 21.)

Työntekijän välittävä ja lapsen huomioiva työote herättää vanhemmissa luottamusta ja varmuutta lapsen turvallisesta hoitopäivästä. Luottamus rakentuu myös vanhempien mahdollisuuksista vaikuttaa hoitoon, kasvatukseen ja turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Luottamuksen syntyyn vaikuttaa myös ihmisen aikaisemmat kokemukset samankaltaisista

tilanteista. Kasvatuskumppanuuden keskeinen tavoite on luoda luottamuksellinen ilmapiiri kaikelle työntekijöiden ja vanhempien vuoropuhelulle. (Kaskela, Kekkonen. 2006. 36.)

Jos vanhempien ja päivähoidon henkilöstön väliltä puuttuu tarpeellinen vuoropuhelu, syntyy helposti tulkintoja ja olettamuksia lapsesta, perheen tilanteesta, päivähoidosta, tai huolen aiheesta. Vuoropuhelun kautta syntyvä luottamus auttaa myös sovitteluun vanhempien ja työntekijöiden erilaisia tulkintoja tapahtuneesta. Haaste kasvatuskumppanuuden rakentumisessa onkin avoin keskustelu, jossa ei tarvitse valita puolia, ei olettaa eikä tietää etukäteen. Silloin tietämys lapsen asioista rakentuu yhteisesti kummankin osapuolen asiantuntijuutta kunnioittaen. (Kaskela, Kekkonen. 2005. 18.)

Yksi tärkeimmistä kasvatuskumppanuutta ohjaavista periaatteista on **dialogisuus**. Sillä tarkoitetaan kahden tai useamman ihmisen kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta, joka on ensisijaisesti sanallista eli vuoropuhelua. Dialogisuudessa keskeisintä on kiinnittää huomio perusasenteeseen ja ajattelutapaan, ei niinkään tekniseen osaamiseen. Hyvän dialogin tunnuspiirteitä ovat vastavuoroisuus ja mukanaolijoiden tasavertaisuuden kunnioittaminen, aktiivinen osallistuminen ja siihen sitoutuminen. (Koivula. 2004. 81.) Hyvään dialogiin kuuluu vilpitön ja avoin suhtautuminen toiseen. Vuorovaikutuksen avoimuus korostuu erityisesti hankalien asioiden esiin tuomisessa eli huolen puheeksi ottamisessa. (Seikkula. Arnkil. 2005. 15.)

Dialogisessa vuoropuhelussa pyritään luomaan yhteisiä merkityksiä ja ymmärrystä lapsen kasvuympäristöjen välille. Puhujien välille syntyy jotain yhteistä, vaikka heidän näkemyksensä olisivatkin erilaisia. Dialogisuuteen mahtuu rehellisyyttä, suorapuheisuutta ja erimielisyyttä, mutta sen periaate ja ydin on kuuleminen ja kunnioituksen kokemus. (Lyyra. 2004. 120; Kaskela & Kekkonen. 2006.32, 38.) Vuoropuhelun avulla kasvatuskumppaneiden erilainen asiantuntijuus yhdistyy, tieto ja asiantuntemus lapsesta kasvaa ja keskustelujen sisältö syvenee. Se on omalta osaltaan turvaamassa lapsen hyvinvointia ja lapsen arkiympäristöjen selkeyttä ja ennustettavuutta. (Koivula. 2004. 81; Mikkola, Nivalainen. 2009.11-12.)

Vanhempien kanssa käytävä kasvatuskeskustelut ovat Karilan (2005) näkemyksen

mukaan keskeisin kasvatuskumppanuuden toteutumisen areena, jossa myös vuorovaikutus korostuu. Ne ovat myös se paikka, jossa kasvatuskumppanuussuhteen syveneminen joko mahdollistuu tai estyy. Karilan tutkimuksesta (2005) käy ilmi, että keskustelukäytäntöjen kehittäminen kumppanuuden näkökulmasta vaatii samalla niiden rakenteen ja sisällön uutta tarkastelua. Syvällistä kumppanuutta ei synny pelkästään tiedon välittämisen kautta, vaan tarvitaan myös jaettuja tulkintoja ja yhteistä päätöksentekoa. (Karila. 2005. 49.)

4. TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävät

Tutkimuksen tarkoituksena on kehittää avoimen varhaiskasvatuksen laatua tuomalla esille vanhempien kokemuksista kasvatuskumppanuudesta. Tavoitteena on kuvailla vanhempien kokemuksia toteutuneesta kasvatuskumppanuudesta. Lisäksi tavoitteena on tuoda esille vanhempien ajatuksia kasvatuskumppanuussuhteen syventämisestä ja kehittämisestä.

Tutkimuksella pyrin saavuttamaan arvokasta, avoimen varhaiskasvatuksen käyttäjien kokemuksiin perustuvaa tietoa, jota varhaiskasvatuksen ammattilaiset voisivat hyödyntää toimintansa kehittämisessä. Toivon, että tutkimukseni johdosta myös vanhemmat pysähtyvät miettimään, minkälaiseen kasvatuskumppanuuteen he haluavat sitoutua ja mitä kasvatuskumppanuuden toteutuminen merkitsee heidän perheelleen.

Tutkimustehtävänä on kuvailla, minkälaisia kokemuksia vanhemmilla on kasvatuskumppanuudesta avoimen päiväkodin Pikkukoulu-ryhmässä?

Ammatillisena oppimistavoitteena on syventää ymmärrystä vanhempien ja perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tavoitteena on tutkimuksen avulla saada kokonaiskuva siitä, miten vanhemmat ovat kokeneet kodin ja avoimen varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön ja mitkä asiat kasvatuskumppanuudessa ovat vanhemmille tärkeitä. Tutkimuksesta nousseita huomioita pystyn hyödyntämään tulevassa ammatissani riippumatta siitä, missä tuleva työkenttäni on, koska vanhempien ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö kuuluu olennaisena osana sosionomin (AMK) ammatilliseen osaamiseen.

Sosionomin (AMK) kompetenssialueiksi on määritelty sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä johtamisosaaminen (Sosiaaliportti. 2010. Hakupäivä 12.10.2010). Opinnäytteprosessin aikana tavoitteena on syventää osaamista joka alueella, mutta erityisesti kiinnitän huomiota eettisen osaamisen, asiakastyön osaamisen sekä tutkimuksellisen kehittämisosaamisen kompetenssialueisiin. Tavoitteena on huomioida tutkimuksessa siihen osallistuvien itsemääräämisoikeus ja tasavertaisuus. Tutkijana toimin sosiaalialan ammattieettisten periaatteiden ja arvojen

mukaisesti. Oman arvomaailman ja sen vaikutuksien tunnistaminen tutkimuksen kannalta on myös tärkeässä asemassa. Tavoitteena on myös kehittää tutkimusosaamista ja reflektiivistä, kriittiseen ajatteluun kykenevää työtettä, jonka uskon tuovan ammatillisuuteeni paljon myös tulevaisuudessa tarvittavia taitoja.

4.2 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen tapaustutkimus. Lähtökohtana laadulliselle tutkimukselle on todellisen elämän ja tutkimuskohteen kokonaisvaltainen kuvaaminen. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa ja tiedon keruussa suositetaan ihmistä. Tutkijan oman havainnot ja keskustelut tutkittavan kanssa ovat tärkeässä asemassa. Tutkimusmetodeina suositankin sellaisia, joissa tutkittavan ääni ja näkökulma pääsevät esille. Laadullisessa tutkimuksessa ei lähtökohtana ole teorian testaaminen vaan aineiston monitahoinen tarkastelu. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara. 2009. 161, 164.)

Tutkimukseni kohdistuu avoimen päivähoiton varhaiskasvatuskerhoa käyttävien vanhempien kokemuksiin kasvatuskumppanuudesta. Laadullisessa tapaustutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on usein jonkin yksittäisen kohteen tai ryhmän toiminta, jota pyritään ymmärtämään ilmiönä entistä paremmin. Olennaista on, että käsiteltävä aineisto muodostaa tavalla tai toisella kokonaisuuden. (Saarela-Kinnunen & Eskola. 2001. 158-160; Metsämuuronen. 2008.16.)

Tutkimus on tieteenfilosofialtaan fenomenologis-hermeneuttinen. Fenomenologisen tutkimuksen kohteina ovat ihmisten kokemukset, joita tutkitaan osana ihmisen omaan elämäntodellisuutta. Fenomenologiset piirteet tulevat esiin siinä, ettei tällä tutkimuksella pyritä tekemään universaaleja yleistyksiä vaan ennemmin ymmärtämään tässä tapauksessa avoimen varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuuteen sisältyviä piirteitä ja vanhempien kokemuksia niiden toteutumisesta. Ilmiöiden ymmärtämisellä on tärkeä tehtävä inhimillisen todellisuuden ongelmien selvittämisessä ja muuttamisessa. (Aaltola ym. 2001. 42-43; Laine. 2001. 26-29.)

Tuomi ja Sarajärvi (2009) toteavat, että fenomenologisessa tutkimuksessa ilmiöiden ymmärtämisen tarve tuo tutkimukseen hermeneuttisia piirteitä. Hermeneutiikalla tarkoitetaan yleisesti ymmärtämisen ja tulkinnan teoriaa, jonka avulla pyritään etsimään

sääntöjä tulkinnalle ja rakentamaan kokonaiskuvaa ilmiöstä. Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa pyritään kiinnittämään huomiota ja tulemaan tietoiseksi niistä kokemuksista, jotka sellaisenaan ovat läsnä, mutta jotka eivät suoraan avaudu käsitteellistämiseksi tai ymmärtämiseksi. (Tuomi & Sarajärvi. 2009. 34-35.) Tutkimuksessa mukailen fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen tavoitetta pyrkiessäni käsitteellistämään vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta.

4.3 Tutkimusmenetelmä

Koska tutkimuksen tavoitteena oli saada kuvailevia esimerkkejä vanhempien kokemuksista kasvatuskumppanuuden toteutumisesta päädyin valitsemaan tiedonkeruumenetelmäksi haastattelun. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan haastattelu sopii tiedonkeruumenetelmäksi silloin, kun ihmisen on saatava tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelu myös mahdollistaa syventävien ja selventävien kysymysten esittämisen ja jo käsiteltyyn aiheeseen palaamisen. Tämä on tarpeen, jotta haastateltavan ajatukset, käsitykset ja kokemukset pystytään välittämään tutkimuksen raportissa totuudenmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2009. 205; Hirsjärvi & Hurme. 2001. 34-35.)

Haastattelu tiedonkeruumenetelmänä tuo mukanaan myös ongelmakohtia. Jotta aineiston keruu onnistuisi joustavasti, haastattelujen suunnitteluun on varattava riittävästi aikaa. Myös haastattelutilanteet ja haastattelujen purku työllistävät. Itse haastatteluun sisältyy myös monia ongelmakohtia, jotka voivat aiheutua niin haastattelijasta kuin haastateltavasta tai itse tilanteesta kokonaisuudessaan. Haastateltavalla on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia eli puhua haastattelussa toisin, kuin jossakin muussa tilanteessa. Tämä voi vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen heikentävästi. Ratkaisevaa onkin se, että vastauksia tulkitessaan tutkija muistaa niiden konteksti- ja tilannesidonnaisuuden. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009. 206-207; Hirsjärvi, Hurme. 2001. 35.)

Haastattelulajeja jaotellaan tavallisesti sen mukaan, miten muodollinen haastattelutilanne on. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelulla, joka sijoittuu muodollisuudessaan strukturoidun ja avoimen haastattelun välimaastoon ja on ns. puolistruturoitu haastattelu. Tyypillistä teemahaastattelulle on se, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi, Remes,

Sajavaara. 2009. 208; Eskola, Vastamäki. 2001. 26-27.)

Haastattelun teemat alkoivat hahmottua tutkimuksen suunnitteluvaiheessa aikaisemmin tehtyjen tutkimusten ja ammattikirjallisuuden pohjalta. Haastattelun teemoja olivat vanhemman ja ammattilaisen asiantuntijuus, vuorovaikutus kasvatuskumppanuudessa, luottamus, kunnioitus ja kuuleminen. Niiden avulla tarkastellaan kasvatuskumppanuuteen liitettyjä periaatteita vanhempien näkökulmasta.

Ennen varsinaisia haastatteluja testasin tutkimushaastattelun teemat koehaastattelun avulla. Teemat olivat tarkoituksenmukaisia tutkimustehtävän kannalta ja ne pysyivät ennallaan.

Teemahaastattelun teemojen avulla pystyin rajaamaan käsiteltäviä aihealueita kiinnostaviin ja tutkimustehtävän kannalta tarkoituksenmukaisiin kokonaisuuksiin. Teemat toimivat myös tukisanalistana, jonka avulla oli helppo seurata, että tutkimustehtävän kannalta tarvittava tieto saavutetaan. (Hirsjärvi, Hurme. 2001. 34-36.) Haastattelun aikana käytiin läpi kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet, mutta niiden järjestys ja laajuus vaihtelivat haastattelusta toiseen.

4.4 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston keruu

Toive tutkimuksen kohdistumisesta nimenomaan Pikkukoulu-ryhmän vanhempien kokemuksiin tuli avoimen päivähoidon henkilöstöltä. Vuorovaikutus vanhempien kanssa on kasvatuskumppanuuden yksi tärkeimmistä periaatteista, joka konkreettisimmillan näyttäytyy vanhemmille päivittäisinä kuulumistenvaihtoina päiväkodin eteisessä. Nyt ison lapsiryhmän samanaikaisuus tulo- ja lähtötilanteissa haastaa avoimen varhaiskasvatuskerhon työntekijät. Heidän kertomansa mukaan perheiden tasapuolinen huomioiminen ja vuorovaikutustilanteiden luominen on haastavaa.

Oma mielenkiintoni tutkimuksessa kohdistuu tämän lisäksi erityisesti siihen, minkälaisena kasvatuskumppanuus näyttäytyy avoimessa varhaiskasvatuksessa. Olen kiinnostunut siitä, onko kasvatuskumppanuus vastannut vanhempien toiveita ja minkälaisia kehittämisideoita heillä on.

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla kolmea vanhempaa, jotka olivat käyttäneet avoimen varhaiskasvatuksen palveluita vähintään yhden kauden eli syksystä 2009 lähtien

ja jotka ovat ilmaisseet halukkuutensa osallistua haastatteluun. Kaikkien haastateltavien lapsi tai lapset olivat Pikkukoulu-ryhmässä. Tavoitin haastateltavat vierailemassa ryhmässä kertomassa tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Lisäksi kaikille Pikkukoulu-ryhmän lasten vanhemmille jaettiin tutkimuksesta tiedottava kirje. (Liite 1) Näin myös ne vanhemmat, joiden lapsi ei vierailupäivänäni ollut paikalla, saivat tiedon tutkimuksesta. Ryhmässä vierailuni aikana keräsin haastattelupyyntöön suostuneilta yhteystiedot haastatteluajkojen sopimista varten. Tutkimukseen osallistuville jaoin haastattelun teemarungon (liite 2), jotta heillä olisi mahdollisuus tutustua etukäteen haastattelun teemoihin ja pohtia aihepiiriä omalta kohdaltaan.

Tutkimuspäiväkodin avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa kävimme keskusteluja lähinnä heidän toiveistaan tutkimuksen aiheen rajauksesta. He olivat apuna jakamassa tutkimuksesta tiedottavia kirjeitä vanhemmille, mutta eivät osallistuneet muuten haastateltavien hankkimiseen. Tutkimuspäiväkodin työntekijät eivät olleet läsnä kerätessäni yhteystietoja, eikä heillä ole tietoa siitä, ketkä tutkimukseen ovat osallistuneet.

Tutkimushaastattelut tehtiin tutkimukseen osallistujien kotona, mikä mahdollisti sen, että haastattelutilanteet olivat luontevia eivätkä aiheuttaneet tutkimukseen osallistujille kohtuutonta vaivaa. Nauhoitin haastattelut aineiston käsittelemisen helpottamiseksi enkä siten tehnyt muistiinpanoja haastattelujen aikana. (Hirsjärvi & Hurme. 2001. 84).

Haastattelun aluksi kävin vielä pääpiirteittäin läpi tutkimuksen tarkoituksen ja haastattelun teemat. Lisäksi kerroin, että haastattelu voidaan tarpeen tullen hetkeksi keskeyttää. Kertasin vielä sen, että tutkimuksen raporttiosuudessa ei tule esiintymään haastateltavista tunnistettavia tietoja, ja että nauhoitetut haastattelut tuhotaan sen jälkeen, kun niitä on käytetty tutkimuksessa. Haastattelut kestivät reilusta puolesta tunnista reiluun tuntiin. Aineiston koko oli laadulliselle tutkimukselle riittävä, koska samat asiat alkoivat kertautua haastatteluissa. (Hirsjärvi & Hurme. 2001. 60).

Tavoitteenani oli luoda haastattelutilanteesta rauhallinen ja mahdollistaa näin haastateltavan keskittymisen itse haastatteluun. Tämä ei kuitenkaan kaikilta osin toteutunut, koska paikalla olleet lapset vaativat luonnollisesti oman huomionsa. Haastatteluja sopiessani en kuitenkaan halunnut rajata lapsia pois haastattelutilanteesta, koska se olisi väistämättä hankaloittanut aikataulujen yhteensovittamista.

4.5 Aineiston analyysi

Tutkimuksen aineisto koostui tallennetuista haastatteluista, jotka litteroin eli aukikirjoitin sanasta sanaan. Aloitin litteroinnin heti ensimmäisen haastattelun jälkeen. Tällä halusin varmistaa, että haastattelu olisi tuoreessa muistissa. Hirsjärvi ja Hurme (2001) suosittelivat haastattelujen litteroimisen aloittamista mahdollisimman pian, jotta mahdolliset aineistoa täydentävät tai selventävät haastattelut olisi helppo tehdä (Hirsjärvi & Hurme. 2001. 135). Ensimmäistä haastattelua litteroidessani kiinnitin huomiota omaan haastattelutekniikkaani, jotta pystyin tekemään korjauksia seuraaviin haastatteluihin. Litteroitua aineistoa kertyi kaikkiaan 43 sivua. Litterointia hankaloittivat ajoittain taustalla kuuluvat lasten äänet, joiden takia erityisesti yhden haastattelun tallennetta jouduin kuuntelemaan useampaan kertaan. Lopuksi kuuntelin vielä kaikki haastattelut läpi ja tarkistin niiden vastaavuuden litteroidun tekstin kanssa.

Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysin tarkoituksena on tuoda hajanaiseen aineistoon selkeyttä ja auttaa jäsentämään sitä. Analyysissa aineisto pyritään järjestämään selkeään ja tiiviiseen muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota, joka kytkee tutkimuksen tulokset ilmiöön ja aiempiin aihetta koskeviin tutkimustuloksiin. (Eskola & Suoranta. 1998. 138.)

Tutkimusaineiston analyysiin käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Se on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikessa laadullisessa tutkimuksessa. Teoriaohjaavassa analyysissä yhdistyy avoin kiinnostus tutkimusaineistoon mutta myös ilmiöstä jo aikasemmin tiedetty. Tällöin analyysia ohjaa joku teema tai käsitekartta. (Tuomi & Sarajärvi. 2002. 93-95.)

Koska teemarunko oli haastatteluissa ollut toimiva, aloitin teemoittelun alleviivaamalla eri teemoihin liittyvät asiat omilla väreillään. Tämän jälkeen kokosin teemat omiksi tiedostoiksi. Samalla pelkistin aineistoa ja jätin siitä pois tutkimuksen kannalta epäolennaista tietoa, kuten perheen elämäntilanteen kuvailuja, tunnistettavia asioita sekä sidesanoja.

Teemojen kokoamisen jälkeen luin vielä tiedostoja läpi useaan kertaan syventääkseni ymmärrystä siitä, mistä haastateltavat todella puhuvat vastauksissaan. Eri teemat linkittyivät haastateltavien puheissa voimakkaasi toisiinsa eikä aina ollut helppoa erottaa niitä toisistaan. Pelkästään teemarungon mukainen jaottelu ei mielestäni tuonut riittävää

selkeyttä analyysin toteuttamista varten.

Palasin lukemaan aineistoa ja etsimään yhtäläisyyksiä vanhempien vastauksista. Ryhmittelin vastauksia niin, että ne muodostivat tutkimustehtävän kannalta tarkoituksenmukaisia kokonaisuuksia. Näin muodostuivat pääluokat ja yksityiskohtaisemmat ylä- ja alaluokat. Pääluokat olivat kasvatuskumppanuutta ohjaavien periaatteiden mukaisesti *kunnioitus, kuuleminen, luottamus ja dialogi*. Pääluokkien alle muodostui yläluokkia ja yläluokkien alle alaluokkia. Esimerkiksi pääluokan *dialogi* alle muodostui yläluokat *tasavertainen kumppani, yhteisten merkitysten luominen, aikaa ja mahdollisuuksia vuorovaikutukselle sekä yhteiset päämäärät*. Yläluokka *tasavertainen kumppani* taas jakautui edelleen alaluokiksi. (Liite 3)

4.6 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tekemiään ratkaisuja ja ottamaan näin kantaa yhtä aikaa sekä analyysin kattavuuteen että tekemänsä työn luotettavuuteen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Silloin tutkija itse on se, mihin luotettavuus heijastetaan ja luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola, Suoranta. 2001. 208-210.)

Tutkimuksen luotettavuutta tarkastelen vastaavuuden, siirrettävyyden, luotettavuuden ja vahvistettavuuden käsitellä, joita Lincoln ja Guba suosittavat käytettäväksi laadullisessa tutkimuksessa. Vastaavuudella tarkoitetaan sitä miten tutkimuksen tuottamat tulokset ilmiöstä vastaavat jo tiedettyä todellisuutta. (Soininen. 1995.124.) Vastaavuutta tässä tutkimuksessa voidaan pitää hyvänä, koska vanhempien kokemukset kasvatuskumppanuudesta vastasivat pääosin sitä, miten kasvatuskumppanuutta oli ammattikirjallisuudessa ja muissa tutkimuksissa tuotu esiin.

Siirrettävyydellä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin tutkimuksen tulokset olisi siirrettävissä toiseen kontekstiin. Laadullisen tutkimuksen ainutkertaisuus ja prosessiluonteisuus eivät kuitenkaan usein tue tätä käsitettä. Tämän vuoksi tutkimuksen soveltuvuutta muihin tapauksiin ei ole yksinkertaista arvioida. (Soininen.1995. 124; Tuomi, Sarajärvi. 2009. 138.) Kasvatuskumppanuudessa kodin ja päiväkodin välillä on kyse perheiden erilaisista tarpeista ja halusta olla kumppanuussuhteessa toiseen osapuoleen. Myös työntekijöiden persoonallinen työote

vaikuttaa lopputulokseen. Tämän vuoksi ei voida olla varmoja, että vastaavalla tutkimuksella, mutta eri kohdejoukon ollessa kyseessä päädyttäisiin täysin yhtenevään lopputulokseen. Tulosten siirrettävyys toiseen kontekstiin riippuu luonnollisesti siitä, miten samankaltaisia nämä kontekstit ovat.

Vahvistettavuuden lisäämiseksi olen lukenut koko tutkimusprosessin ajan sekä ammattikirjallisuutta että kasvatuskumppanuudesta tehtyjä tutkimuksia, jotka ovat samansuuntaisilla tuloksillaan vahvistaneet tämän tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuuden vahvistamiseksi olen kiinnittänyt huomiota koko tutkimuksen totuudenmukaiseen arviointiin ja sen raportointiin. Tällä olen pyrkinyt saavuttamaan sen, että lukija pystyy itse tekemään arviota tutkimuksen luotettavuudesta. Olen tiedostanut omat ennakkokäsitykseni ja pyrkinyt pitämään työskentelyni mahdollisimman neutraalina. Olen toteuttanut tutkimuksen noudattaen tieteelliselle tutkimukselle suunnattuja ohjaavia periaatteita (Soininen.1995. 124; Tuomi, Sarajärvi. 2009. 139.)

Tutkimuksen haastatteluaineiston luotettavuus riippuu sen laadusta. (Hirsjärvi & Hurme. 2001. 184). Käytin aikaa haastattelujen suunnitteluun, tein koehaastattelun testatakseni haastattelun teemarungon ja mietin valmiiksi teemoja syventäviä kysymyksiä. Haastattelujen litteroinnin aloittaminen heti ensimmäisen haastattelun jälkeen oli tutkimuksen laadun kannalta hyvä ratkaisu, koska pystyin tässä vaiheessa vielä tarkistamaan omaa haastattelutekniikkaani seuraavia haastatteluja varten. Teknisen välineistön kunnon varmistin sekä koehaastattelussa että testaamalla tallennusvälineen juuri ennen haastattelun alkua. Lisäksi kirjasin tutkimuspäiväkirjaan huomioita haastatteluun vaikuttaneista asioista.

Kokemattomuuteni tutkijana tuli esiin haastattelutilanteissa. Aineistoa analysoidessani huomasin joidenkin kysymysten jäävän vanhemmille hieman epätarkoiksi. Kehitettävää on siinä, että käyttämäni termistö saattoi olla liian abstrakti ja konkreettisemmilla, tarkentavilla kysymyksillä olisin voinut saada teemoihin syvempiä vastauksia. Haastattelutilanteissa koin onnistuneeni rennon ja välittömän tunnelman luomisessa ja vanhemmat pystyivät vapaasti kertomaan kokemuksistaan.

Tiedonkeruumenetelmänä teemahaastattelu oli mielestäni onnistunut valinta. Haastattelemalla onnistuin keräämään kuvailevia, vanhempien kokemuksiin perustuvia esimerkkejä. Haastattelu mahdollisti joustavan tiedonkeruun, jossa haastateltavat pääsivät

kertomaan erityisesti niistä teemoista, jotka tunsivat tärkeiksi. Toisaalta teemarunko toimi tukisanalistana ja oli osaltaan varmistamassa, että haastattelu kattoi kaikki tutkimustehtävän kannalta tärkeät asiat. Tiedonkeruumenetelmän osalta tutkimuksen luotettavuutta heikensi tallenteilla kuuluneet lasten äänet. Etenkin yhden haastattelun osalta jouduin kuuntelemaan tallennetta useaan kertaan saadakseni haastattelun litteroitua luotettavasti.

Tutkimuksessani pyrin kuvailemaan tutkittavien käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä totuudenmukaisesti ja mahdollisimman tarkasti. Tiedostan sen, että mahdollisesti vaikutan saatavaan tietoon jo tiedonkeruuvaiheessa. Myös analyysissä tehdyt tulkinnot ovat omiani. Tämän takia tutkimustuloksiin on hyvä tuoda suoria lainauksia vanhempien haastatteluista, jotta voidaan osoittaa tarkkoja esimerkkejä siitä, minkä pohjalta tutkija on tulkintansa tehnyt. (Hirsjärvi & Hurme. 2008. 189).

4.7 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimukseen liittyvien eettisten kysymysten tärkeys korostuu etenkin ihmistieteissä ja ne kulkevat mukana koko tutkimusprosessin ajan. Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa tärkeimpiä eettisiä periaatteita ovat informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys. (Hirsjärvi & Hurme. 2001. 19-20.)

Tutkimuksen kohderyhmä rajautui koskemaan yhden päiväkodin avoimen varhaiskasvatuksen lapsiryhmän vanhempia. Kävin kaksi kertaa kertomassa tutkimuksesta, sen tarkotuksesta ja tutkimusaineiston hankkimisesta lapsiryhmän vanhemmille. Samalla kerroin vanhemmille tutkimuksen aikataulusta ja siitä, minkälaista panosta tutkimukseen osallistuminen vaatii vanhemmalta.

Korostin vanhemmille jo tässä vaiheessa osallistumisen vapaaehtoisuutta ja sitä, että he voivat keskeyttää mukanaolon ja kieltää jälkikäteen itseään koskevan aineiston käyttämisen tutkimuksessa. Kerroin myös, että minulla on vaitiolovelvollisuus ja että tutkimushaastattelut ja litteroitu aineisto tuhoetaan käytön jälkeen. Halusin myös käynneilläni antaa vanhemmille mahdollisuuden tehdä helposti tutkimuksen liittyviä tarkentavia kysymyksiä.

Tutkimuksen aiheen valintaa voidaan pitää eettisenä valintana. Aiheen eettiseen pohdinnan tarkoituksena on selkiyttää sitä, kenen ehdoilla tutkimusaihe on valittu, miksi

tutkimukseen ryhdytään ja mitä hyötyä siitä on. Tämä on ollut mielessäni muotoillessani tutkimuksen tarkoitusta ja tutkimustehtävää. (Tuomi, Sarajärvi. 2002. 126.) Toivon, että tutkimus hyödyttäisi etenkin avoimen varhaiskasvatuksen käyttäjiä kasvatuskumppanuuden kehittymisen ansiosta. Tutkimushaastatteluja tehdessäni huomasin vanhempien jäävän pohtimaan pieniä, arkisia ammattilaisen ja vanhemman välisen yhteistyön muotoja. Moneen asiaan vanhemmat kertoivat kiinnittäneensä huomiota vasta nyt kysyttäessä. Tutkimuksen toivon myös pysäyttävän vanhempia pohtimaan sitä, minkälaista kasvatuskumppanuutta he haluavat. Tutkimusaiheen valintaan liittyy vahvasti oma kiinnostukseni vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja halu saada oman ammatillisuuteni tueksi tietoa vanhempien kokemuksista ja toiveista. Toisaalta aiheen valintaan vaikuttaa myös yhteistyökumppanin toiveet aiheen rajaamisesta ja heidän työssään huomioimat selkeät epäkohdat.

Tutkimuksen eettisyyden turvaamiseksi kiinnitin huomiota haastateltavien intymiteettisuojaan, minkä vuoksi poistin litteroidusta aineistosta tunnistettavat tiedot sekä vanhempien, lasten että työntekijöiden osalta. Työntekijöiden intymiteetin varmistaminen on mielestäni myös tärkeää, koska vanhempien haastatteluissa kertomat kokemukset ja sitä kautta tutkimus kohdistuu heidän tekemäänsä työhön.

Vanhempien kokemusten taustalla on paljon myös henkilökemioiden yhteensopivuutta. Haastatteluissa saattaisi tulla ilmi asioita, jotka loukkaavat työntekijää. Tiedostin tämän jo ennen tutkimuksen aloittamista ja pyrin kiinnittämään siihen huomiota tutkimuksen suunnittelusta sen raportointiin ja työn esittelyyn asti. Ammattilaisten on kuitenkin oltava valmiita ottamaan vastaan palautetta siitä, miten he ovat työssään onnistuneet. Se on mielestäni nähtävä myös mahdollisuutena kehittää omaa työtään. Tässä tutkimuksessa olen kiinnittänyt huomiota raportoinnin asiallisuuteen, tutkimukseen osallistujien anonyymiuteen ja siihen, ettei tutkimuksella aiheuteta kenellekkään vahinkoa.

Vanhempien haastatteluissa käytin litterointivaiheessa tunnistamiseen kirjainnumeroa, esimerkiksi H1. Tutkimuksen tulososiosta jätin tunnisteiden kuitenkin pois, koska en nähnyt perustetta haastateltavien kokemusten erottelemiselle. Näin haastateltavien kokemuksia ei voida poimia tulososiosta kokonaisuuksiksi, mikä taas lisää heidän intymiteettisuojaansa. (Soininen. 1995. 129-130).

Rehellisyys tutkimusprosessin eri vaiheissa on tärkeää. Tutkimuksessani en ole kirjoittanut

aineistoon toisten tekstejä omina ajatuksina vaan olen merkinnyt käyttämäni lähteet huolellisesti. Olen selostanut käyttämäni menetelmät totuudenmukaisesti ja perustellen. Raportoinnissa olen kiinnittänyt huomiota siihen, että se on selkeää ja ymmärrettävää. Tuon myös ilmi tutkimuksen puutteet. Tutkimustuloksia olen tarkastellut tiedostaen kontekstin ja myös oman vaikutukseni saatuihin tuloksiin. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara. 1997. 25.)

5. VANHEMPIEN KOKEMUKSIA KASVATUSKUMPPANUUDESTA AVOIMESSA VARHAISKASVATUKSESSA

Tässä luvussa esittelen tutkimustulokset, jotka pohjautuvat haastatteluaineistoon. Kurisvoidut kohdat tekstistä ovat suoria lainauksia vanhempien haastatteluista. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat olivat käyttäneet avoimen varhaiskasvatuksen palveluita hyvin eripituisia aikoja. Osalla vanhemmista oli kokemusta tutkimuspäiväkodin avoimesta toiminnasta 0-5 -vuotiaille lapsille ja aikuiselle suunnatusta perhekerhosta lähtien, osalla oli takanaan vain kulunut kausi syksystä kevääseen.

5.1 “Jos jokkaisella olis aina sitä aikaa jutella” - dialogisuus kasvatuskumppanuudessa

Kasvatuskumppanuudessa vanhempi ja ammattilainen sitoutuvat työskentelemään yhdessä ja jakamaan omaa asiantuntijuuttaan kumppanin kanssa. Vanhempien ja ammattilaisten näkemys yhteisestä arjesta rakentuu yhdistämällä lapsen kaksi kasvuympäristöä. Vanhemmat pitivät kodin ja ammattilaisten tasavertaista vuorovaikutusta erittäin tärkeänä. Sen avulla kummallekin osapuolelle välittyy kuva siitä todellisuudesta ja kasvuympäristöstä, missä lapsi elää.

Vanhemmat vahvistivat kokemuksillaan käsitystä siitä, että vanhempien asiantuntijuus kohdistuu itse lapseen, hänen kasvuunsa, luonteenpiirteisiin, perheen historiaan ja nykytilanteeseen. Ammattilaisen asiantuntijuus suuntautuu taas yleisellä tasolla lapsen kasvuun ja kehitykseen. He pystyvät vanhempien mukaan katsomaan perheen ja lapsen tilannetta hieman kauempaa tuoden siihen objektiivisen näkökulman.

Niillä on lapsista kumminki yleisesti tietoa ja niitten käyttäytymisestä ja tämmösestä, että ne ehkä näkkee sen vähän kauempaa kuin mitä ite. Oma henkilökohtanen joku ongelma, niin ne on kuullu ja nähny ja ne ossaa suhtautua eri tavalla siihen. Voi joskus kuulla hyviä neuvojaki.

Hyvän vuorovaikutussuhteen luominen vaatii etenkin ammattilaiselta hyviä vuorovaikutustaitoja. Kumppanuussuhteen syntyyn vaikuttaa vanhempien mukaan etenkin

työntekijän persoona ja hänen tapansa tehdä työtä. Tämä tarkoittaa ammattilaisen näkökulmasta huomion kiinnittämistä siihen, miten onnistutaan luomaan kumpaakin tyydyttävä vuorovaikutussuhde. Hyvä vuorovaikutus lähtee tasa-arvosta, toisen kunnioittamisesta, toisen kuulemisesta eikä siinä mitätöidä tai vähätellä. Vanhemmat toivoivat, että ammattilaiset ottavat huomioon heidän kokemuksensa ja näkemyksensä asioista.

Vanhemmat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä kokemaansa vuorovaikutukseen. Vanhempien erilaiset persoonat nousivat luonnollisella tavalla esiin; osa toivoi, että ammattilainen olisi vuorovaikutuksessa aktiivinen osapuoli, osa taas halusi itse tehdä aloitteen. Tärkeimmäksi vanhemmat kokivat kuitenkin sen, että vuorovaikutukselle annettaisiin aikaa.

Jos jokkaisella ois aina sitä aikaa sillai jutella. Tiiä sitten miten se ois mahdollista järjestää. Mutta se on ihan yks semmonen perustekijä, että siinä tulee aina se hytinä miten siellä mennee. Varmaan neki haluais aina tietää, että mitä kotona on, että ne tietäs..tietää sitten miksi se puhuu tuommosesta asiasta.

Kyllä siinä on tungosta eikä siinä aina ehi montaa sanna vaihtaa. Tietenki jos on oikein asiaa itellä, niin voi tietenki jäähä oottelemaan. Tietenki joskus voi olla vähän kiireempää, ettei ehi niin paljoa jutella, mutta kuitenkin.

Lapsen tulo- ja hakutilanteet ovat tärkeitä sekä vanhemmille että ammattilaisille hyvän vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi. Haastavaksi tilanteen tekee se, että Pikkukoulu-ryhmän lapset haetaan yhtäaikaan. Sekä vanhemmat että henkilökunta ovat kokeneet hakutilanteiden hektisyyden vaikeuttavan rauhallista ajatustenvaihtoa lapsen päivästä, saati että voitaisiin käydä läpi lapsen asioista syvällisemmin.

Tuossaki ku jutellaan hakutilanteessa, niin onhan se vähän hankalaa, kun siinä on vanhemmat ja lapset ympärillä. Että ei siinä mittään kovin syvällistä keskustelua voi virittää. Kyllä monesti on ollu semmonen olo, että ois halunnu niinkö enempiki jutella jotaki, mutta ei sitten voinu, kun kaikki muutki vanhemmat halus jutella. Totta kai siinä pittää ottaa huomioon se, ettei siinä voi alakaa jaarittelemaan kovin pitkästi.

Toisaalta vuorovaikutukseen ja lapsen asioista puhumiseen käytetty aika koettiin niin tärkeäksi, että siihen tarvittava aika otettiin kiireestä huolimatta.

Joka kerta, kun olen hakenut lapsia kerhosta, niin olen halunnut kuulla mitä he siellä ovat tehneet päivän aikana. Mää oon niinku ollu kiinnostunu siitä kuulemaan ja vaikka mää tiän, että siinä on 25 muuta, niin mää oon niinku halunnut ottaa sen ajan. Koen sen niin tärkeäksi. Mutta toki se, että on se vartti aikaa, missä puetaan ja lähetään, kaikki haluaa kuulla, kaikille täytyy kertoa samat jutut, niin se jää semmoseksi, että mitä on syönyt, mitä on tehty ja näin. Ja se on niinku sillai, se jää tosi pinnalliseksi.

Hakutilanteiden haastavat aikataulut ja siihen liittyvä kiireen tuntu on vaikeasti ratkaistavissa. Vanhemmat kokivat, ettei vallitsevaan tilanteeseen oikein löydy ratkaisua. Vanhempien mukaan ryhmän koko on niin iso, että se vaikuttaa väistämättä vuorovaikutuksen laatuun. Jokaisella oli kuitenkin kokemus siitä, että lapseen liittyvistä asioista oli mahdollisuus keskustella työntekijöiden kanssa. Kerhopäivien kuulumistenvaihdon ja syksyisten kasvatuskeskusteluiden lisäksi vanhemmilla oli myös mahdollisuus varata keskustelua varten aika työntekijän kanssa. Vanhemmat kokivat ajanvarausmahdollisuuden hyvänä, koska sen avulla pystyttiin takaamaan rauhallinen keskusteluhetki ja mahdollisuus syventyä tietyn lapsen asiaan. Toisaalta esiin nousi näkökulma siitä, että kynnys varata keskusteluaikaa kiireisen arjen keskellä voi nousta liian korkeaksi. Vanhemmat pohtivat sitä, minkälaisessa asiassa voivat ottaa yhteyttä ammattilaiseen. Onko jokin huoli ”liian pieni”?

Vanhemmat toivat esiin lapsesta saadun palautteen tärkeyden. Päivän tapahtumat ja pienet yksityiskohdat ovat luomassa vanhemmalle kuvaa siitä, miten lapsen päivä on mennyt. Vanhemmat pitivät tärkeänä, että tieto kulkee kumpaankin suuntaan ja vanhempien tuoma tieto kodin tapahtumista otetaan huomioon. Lapsen kannalta koettiin tärkeäksi, että myös ammattilaiset osasivat ottaa toiminnassaan lapsen yksilöllisyyden ja päivän tapahtumat huomioon.

Ryhmän koko ja hakutilanteiden kiire vaikuttavat myös lapsesta saadun palautteen sisältöön. Vanhemmat toivoivat syvyyttä päivän tapahtumista kertomiseen ja palautteen antamiseen.

Se, missä oon kaivannu syvemmälle menemistä ois tavallaan se jokapäiväinen palautteen antaminen lapsesta. Siinä oon kaivannu, että se on jääny vähän sille tasolle, että onko syöny, mitä on syöny, minkä verran on syöny ja miten on touhuttu ja jos on ollu hyvät leikit..On kerrottu lähinnä se sisältö, mutta että sitten niinkö syvemmälle..

Että onko se sitten tavallaan sitäki, että he haluavat tietoa lapsesta, mutta kehitettävää ois vielä siinä, että annettas sitä palautetta siitä lapsesta perheelle.

Kasvatuskumppanuuden yksi konkreettisimmista toteutumisen muodoista ovat kasvatuskeskustelut. Se on myös areena, jossa kumppanuudella on mahdollisuus syventyä ja muodostua perheen tarpeisiin sopivaksi. (Karila. 2005. 49; tutkimuspäiväkodin avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunta. 2010 sähköpostiviesti.)

Syksyllä ennen tutkimuspäiväkodin varsinaisten varhaiskasvatuskerhojen alkamista jokaisen perheen kanssa käydään kasvatuskeskustelu, jossa tehdään jokaiselle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma. Vanhemmat kokivat nämä keskustelut tärkeinä jo ihan tutustumisenkin kannalta. Kasvatuskeskustelu ja varhaiskasvatussuunnitelma olivat vanhempien kokemana aukaisseet lapsen ja perheen arkea ammattilaisille. Keskustelun aikana oli ollut myös helppo ottaa esiin esimerkiksi perheen yksityisasioita tai lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä seikkoja.

Varhaiskasvatussuunnitelmassa ei ollut listattu varsinaisesti mitään tavoitteita tulevalle kerhokaudelle ja vanhemmat arvelivatkin niiden lomittuvan muihin varhaiskasvatussuunnitelmassa käsiteltäviin asioihin. Tämä sai osakseen hieman kritiikkiä. Koska kerhotoiminnan tulisi olla suunnitelmallista, myös sitä ohjaavat tavoitteet tulisi listata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan selvästi vaikkakin vanhempien mielestä lapsen kohdalla on vaikea määritellä tai ylipäättään puhua tavoitteista. Muutoin vanhemmat olivat kokeneet, että kasvatuskeskustelussa käydyt ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjatut asiat olivat toteutuneet hyvin.

Vanhemmat olivat olleet tyytyväisiä syksyn kasvatuskeskusteluun ja kokivat sen olleen tarkoituksenmukainen varhaiskasvatuskerhon tarpeisiin. Kaikki haastatellut toivat esiin tarpeen vastaavalle keskustelulle myös keväällä. Vanhemmat kokivat, että kauden aikana tapahtunutta ja syksyllä asetettuja tavoitteita olisi tarpeellista päästä arvioimaan keväällä.

Ois ihan mukava niinkö jutella rauhassa enemmän siitä, miten he on nähny tavoitteiden toteutumiset ja lapsen muuttumisen. Se ois ollu kyllä ihan mukava kuulla. Ite on kuitenkin huomannu..että onko ne pannu merkille..

5.2 “ Se perustuu siihen, että mää luotan niihin ihmisiin” - luottamus kasvatuskumppanuudessa

Luottamus vanhemman ja ammattilaisen välillä on vanhempien mukaan kasvatuskumppanuuden perusta. Vanhemmat kokivat, että heidät täytyy pystyä luottamaan siihen, että työntekijät ovat ammatillisia ja lasta huomioivia. Se, että perheen arvoja oli kunnioitettu eikä suurempia ristiriitoja ole kasvatukseen liittyvissä asioissa tullut, on osaltaan myös vahvistanut luottamusta ja turvallisuudentunnetta.

Se perustuu siihen, että minä luotan niihin ihmisiin, että ne on ammattitaitoisia ja tavallaan niinku tiian, että ne kohtelee lasta hyvin ja ottaa huomioon sen yksilöllisen tarpeen, jota mää toivon.

Vanhempien oli vaikea määritellä sitä, miksi he luottavat varhaiskasvatuskerhon toiminnasta vastaaviin ammattilaisiin. Luottamus syntyy vähitellen, pienistä hetkistä eikä sen sanoittaminen ole helppoa. Luottamuksen syntymiseen tarvitaan vanhempien mukaan aikaa ja näkemystä siitä, minkälaiseksi arki varhaiskasvatuskerhossa muodostuu.

Luottamusta herättää ammattilaisen aito kuunteleminen ja läsnäolo, lapsen ja perheen kunnioittaminen. Erityisesti vanhemmat toivat esiin lasten kanssa työskentelevien vahvan ammatillisuuden. Vanhemmat kokivat, että työntekijöiden huolehtiva suhtautuminen ja asenne työhön näkyi ja osaltaan vaikutti siihen, että lapsen pystyi luottavaisin mielin jättämään kerhoon. Lapsen kertomukset päivän tapahtumista vahvistavat omalta osaltaan vanhempien luottamusta.

Ainako käyään siellä, niin ne tekkee täysillä sitä työtä ja panneutuu siihen. Mää oon huomannu tässä mejän kohalla ainaki, että ne tykkää varmaanki siitä työstä. Sen huomaa, että siellä huolehitaan lapsista ja monenlaista tekemistä järjestetään.

Osalla haastatelluista vanhemmista oli pitkä historia tutkimuspäiväkodin avoimen varhaiskasvatuksen palvelujen käyttäjänä alkaen vauvoille ja äideille suunnatusta

perhekerhosta. Yhteisellä historialla katsottiin olleen vaikutusta kasvatuskumppaneiden näkemysten muodostumiseen ja vuorovaikutuksen laatuun. Perhe tutustuu koko ajan samana pysyviin avoimen varhaiskasvatuksen toiminnasta vastaaviin ammattilaisiin ja avoimen varhaiskasvatuksen toimintaperiaatteisiin. Ammattilaisilla taas on mahdollisuus tutustua lapsen ja perheen elämään. Tämä toi vanhempien mukaan vuorovaikutukseen sellaista syvyyttä, jota isommassa Pikkukoulu-ryhmässä oli hankala saavuttaa. Toisaalta esiin tuli perheen oma aktiivinen rooli kumppanuussuhteessa ja mahdollisuus määrittää osallistumisen astettaan.

Kyllä mää koen myös senki, että tavallaan perhe tunnetaan niin hyvin, kuin mitä se äiti tai isä, joka on yhteydessä sinne, niin on valmis tuomaan esille. Sehän on oikiastaan niinku heijän halustaan kiinni, että minkä verran antavat itestään.

Perhekerhossa käynti oli vaikuttanut myös siihen, minkälainen käsitys perheellä on varhaiskasvatuskerhon toimintatavoista. Perhekerho oli antanut sekä vanhemmille että vanhempien kokemuksen mukaan myös työntekijöille rauhallisen ja kiireettömän tilaisuuden tutustua toisiinsa. Yhteinen historia ja toisen osapuolen tunteminen tuo kumppanuussuhteeseen luottamusta ja varmuutta toimintatavoista.

5.3 ”Vaikka toinen ajattelis eri tavalla, niin se on vaan toinen tapa ajatella” - kunnioittaminen kasvatuskumppanuudessa

Kasvatuskumppanuuden periaatteista kunnioittaminen näyttäytyy vanhemmille sekä lapsen että perheen yksilöllisyyden huomioimisena. Perheiden tavat ja arvot eli perheen oma kulttuuri otetaan huomioon. Vanhempien mukaan kasvatuskumppanin kunnioittaminen tulee esiin ajatusten ja lopulta tekojen kautta. Kunnioittaminen tarkoittaa sitä, että kumpikin pystyy avoimeen vuorovaikutukseen ja eri näkökulmien tarkasteluun.

...et vaikka toinen ajattelis eri tavalla, niin se ei oo silti..se on vaan toinen tapa ajatella, että se voi myös olla ihan yhtä oikia.

Päiväkodin arvojen ja perheen omien arvojen esiin tuominen koettiin tärkeäksi, koska ne nähtiin kasvatuksen perustana. Toisaalta vastauksissa esiintyi selkeää ristiriitaa siinä, oliko arvoja ylipäättään käyty läpi tai oliko vanhemmilla tietoa päiväkodin arvoista. Päiväkodin ja perheen arvoista oli vastauksista nousseiden huomioiden perusteella puhuttu, vaikka vanhemmat eivät sitä välttämättä olleet tiedostaneet. Päiväkodin arvoja ei vanhempien

mukaan sellaisenaan varsinaisesti ole käyty läpi, mutta ne välittyivät kuitenkin haastatteluissa vanhempien puheesta. Mitään yksittäistä tilannetta vanhemmilla ei ollut jäänyt mieleen. Vanhempien kokemus oli, että perheelle tärkeät asiat olivat välittyneet ammattilaisille rivien välistä tai sen kautta, mitä asioita vanhemmat olivat ottaneet esille. Aineistosta nousi esiin myös näkökulma siitä, etteivät päiväkodin ja perheen arvot eronneet olennaisesti toisistaan, joten niiden läpikäynti ei ollut tarpeen.

No en ainakaan osannu kaivata vuojen aikana. No tavallaanhan ne on tullu esille ehkä silleen rivien välistä. Että se on niinkö riittäny.

Ei näitä oo niinku sillä tavalla tuotu, että ehkä se on sitten, että odotetaan vanhempien oma-alotteisuutta, että ettii varhaiskasvatussuunnitelman sieltä netistä ja lukkee sen.

Lapsen yksilöllisyyden huomioiminen ja kunnioittaminen oli vanhempien mielestä oleellisen tärkeää. Lapsen erilaiset tarpeet oli otettu huomioon ja toimintaa oli vanhempien kokemuksen mukaan pyritty järjestämään lasten yksilöllisyys huomioon ottaen. Perheen ja lapsen asioista vanhempien kanssa puhuttaessa vanhemmat kokivat tärkeäksi hienotunteisuuden ja myös lasta kunnioittavan lähestymistavan. Lapsen huomioon ottaminen näissä tilanteissa näkyi rauhallisen ajan ja paikan valinnassa. Vanhemmat kokivat, että ei ole mielekästä puhua kaikista perheen asioista lasten kuullen.

Kasvatuskumppanuussuhteen syveneminen vaatii ammattilaiselta ymmärrystä siitä arjesta, mitä perhe elää. Vanhempien mielestä oli tärkeää, että ammattilaiset tietävät kodin tapahtumista eikä perheen asioiden jakaminen työntekijöiden kanssa ei ollut vanhemmille hankalaa. Toki sitä varten toivottiin omaa tilaa ja rauhaa, kukaan ei ollut valmis puhumaan perheen asioista eteisessä lasten pukemisen ohessa muiden vanhempien ja lasten kuullen. Asioiden jakamista itsessään pidettiin perusteltuna lapsen edun kannalta ja vanhemmat luottivat työntekijöiden vaitiolovelvollisuuteen.

Vanhemmat kokivat, että on hankalaa vetää rajaa sille, mitkä perheen ja lapsen asiat kuuluvat päivähoidolle. Vanhempien mielestä työntekijöiden on tärkeää tietää niistä asioista, jotka jollakin tavalla vaikuttavat lapsen elämään. Tässä tuli esiin myös vanhempien ajatukset avoimen varhaiskasvatuksen erilaisesta toimintatavasta verrattuna päiväkodin kokopäiväryhmään.

No ne jotka vaikuttaa siihen lapseen, vaikka minkälainen se saattaa olla siellä ja jos on ollu jotaki muualla, vaikka riitaa täällä mulla ja sillä. Mutta ei tuommonen sitten, kun se on lyhytaikainen..ei siinä niinkö, ei siinä tarvi muista asioista kertoa.

Hirviän vaikia kysymys tuommosessa niinku kerhotoiminassa..emmää nyt yhtäkkiä ossaa sanoa, mutta että son hirviän vaikia vettää se raja, että mitä niinku kerrotaan.

5.4 ”Se on muuten yks aika oleellinen tekijä miksi me ollaan niin tutuksi tultu” - kuuleminen kasvatuskumppanuudessa

Kasvatuskumppanuuden toteutumisen ja myös vuorovaikutuksen onnistumisen kannalta kuuleminen on tärkeässä asemassa. Kuulemisen periaate näkyy aidossa läsnäolossa ja ilmapiirissä. Kuulemisen avulla ammattilaiselle muotoutuu kuva perheestä ja sen toivomasta kumppanuudesta. Vanhemmat toivat kokemuksissaan esiin paitsi varhaiskasvatuskerhosta saadun tuen ja erilaisten näkökulmien merkityksen lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa, myös avun oikein mitoittamisen. Vanhemmat korostivat sitä, että ovat saaneet apua tarvittaessa. Vanhemmilla oli kokemus siitä, että ammattilaiset olivat onnistuneet tarjoamaan oikein mitoitettua apua oikeaan aikaan. Tämä mahdollistuu olemalla läsnä ja pysähtymällä kuuntelemaan vanhemman ja perheen tarpeita.

No just se, että vanhempia kuunnellaan ja sitten niinkö se, että sieltä saa sitä apua tarvittaessa. Että kyllä niinkö me ollaan aina, kun ollaan haluttu jotaki jutella tai kysellä, niin on kyllä tullu apua.

Kuuleminen näyttäytyy vanhemmille aktiivisena ja läsnäoloa vaativana asiana. Ammattilainen ja vanhempi ovat samalla viivalla, tasa-arvoisina, joka merkitsee vanhempien mukaan sitä, että kumpakin kuunnellaan. Vanhemmat kokivat, että voivat vapaasti sanoa mielipiteensä ja omien näkökulmien esittäminen on ollut helppoa. Ammattilaisten suhtautuminen on ollut asiallista ja vanhemman näkökulmaan on kuunneltu.

Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla vanhemmilla oli varhaiskasvatuskerhon aikana tullut eteen tilanteita, joissa oli pitänyt ottaa esille perhettä koskeva huoli tai muu vakava asia. Vanhemman ottaessa esille lapseen liittyvä huolenaihe, on ammattilaisen empaattinen ja läsnäoleva kuuntelu tärkeää. Vanhemmat olivat halunneet kertoa hankalistakin asioista varhaiskasvatuskerhon työntekijöille, jotta he pystyisivät vastaamaan lapsen mahdollisesti

erilaiseen käytökseen tai reagointiin kerhopäivän aikana. Vanhemmat olivat kokeneet, että hankalista asioista oli lupa ja tila kertoa. Ammatilaisen näkemys huolesta kertomiseen oli vanhempien kokemuksen mukaan kannustava ja vanhemmalla oli jäänyt kokemus siitä, että kertominen oli ollut lapsen edun mukaista ammatilaisen osatessa suhteuttaa omaa toimintaansa lapsen vaatimalla tavalla. Koska lapset oli jaettu kahteen pienryhmään, vanhemmat kertoivat lasta koskevat asiat pääsääntöisesti sille työntekijälle, jonka pienryhmässä lapsi oli. Usein kuitenkin toivottiin, että tieto välittyy myös ryhmän toiselle työntekijälle.

Vanhemmat toivoivat, että lapsen käytöksessä askarruttavat tai huolestuttavat asiat otettaisiin heidän kanssaan heti puheeksi. Puheeksi otossa vanhempien mielestä tärkeää on työntekijän läsnäolo sekä ammatillinen ja avoin suhtautuminen asiaan.

Ja se tapa, jolla kerrotaan, niin se ois semmonen empaattinen ja ystävällinen tapa, että siinä nähtäis se, myöskin se hyvä siinä asiassa.

Mun mielestä henkilökunta ei voisi ikinä tai ei sais ikinä tuota vähätellä semmosta jos vaikka vanhempi on huolissaan lapsesta. Että se, että ottaa vanhemmat tosissaan ja suhtautuu niihin niinkö täysjärkisiin ihmisiin.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena on kuvailla vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta avoimessa varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen mukaan avoimen varhaiskasvatuksen pikkukouluryhmän vanhemmat kokivat kasvatuskumppanuuden positiiviseksi asiaksi, joka tukee lapsen kasvua ja kehitystä ja sitä kautta koko perheen hyvinvointia. Tutkimuksen tuloksissa korostui toiminnan perhelähtöisyys ja työntekijöiden vahva ammatillisuus.

Tutkimus osoitti, että vanhemmilla oli vahvoja käsityksiä kasvatuskumppanuuden sisällöstä vaikka itse käsite oli osalle haastatelluista hieman vieras. Vanhempien näkökulmasta kasvatuskumppanuus näyttäytyy lapsen arjen jakamisena ja eri kasvuympäristöjen yhteensovittamisena yhdessä ammattilaisten kanssa. Vanhempien mukaan kasvatuskumppanuus ilmenee käytännön tasolla selvimmin vanhemman ja ammattilaisen välisessä tasavertaisessa ja avoimessa vuoropuhelussa. Nämä seikat korostuvat myös Karilan ja Kaskelan (2006) mukaan kasvatuskumppanuutta ohjaavissa periaatteissa.

Avoin varhaiskasvatus oli pystynyt vastaamaan perheiden erilaisiin tarpeisiin ja onnistunut löytämään sopivan tavan tehdä yhteistyötä. Kasvatuskumppanuus oli muovautunut avoimen varhaiskasvatuksen toimintatapoihin sopivaksi menettämättä kuitenkaan vanhempien mielestä mitään siihen olennaisesti kuuluvaa. Vanhemmat kokivat, että kasvatuskumppanuus toteutui ryhmässä riittävänä.

Vanhempien kokemuksissa korostui arvostus ammattilaisten perhelähtöistä työtettä kohtaan. Perhelähtöisyys perustuu ajatukselle, että yhteistyö perheen kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Sen taustalla on ekokulttuurinen näkemys lapsen kehityksestä, perheen toiminnasta ja auttamisen mahdollisuuksista. Vanhempien asiantuntemus lasta ja perheen tarpeita koskevissa asioissa on työn lähtökohta ammattilaisille. (Määttä.1999.79; Tiilikka. 2005. 63) Tämä on nähtävissä myös tutkimustuloksista. Perheen tarpeita oli kuunneltu, mikä näkyi vanhempien kokemuksena siitä, että tukea ja apua oli saataville sopivasti mitoitettuna. Vanhemmat olivat kokeneet työntekijöiden ammatillisuuden rikkautena ja uusia näkökulmia avaavana. Työntekijät olivat onnistuneet tuomaan omaa ammatillisuuttaan esiin niin, ettei se ollut vienyt ”pohjaa” vanhempien kokemukseen perustuvan asiantuntijuuden arvostamiselta vaan työtä tehtiin yhdessä kummankin

näkökulmaa kunnioittavalla tavalla. Vanhemmat korostivat tasavertaisuuden merkitystä vanhemman ja ammattilaisen välisessä kumppanuussuhteessa. Sen mukanaan tuoma arvostuksen tunne kertoo vanhemmille paitsi heidän asiantuntijuutensa kunnioittamisesta, myös ammattilaisten halusta sitoutua yhteistyöhön.

Kasvatuskumppanuuden toteutumiseen vaikuttavat monet tekijät eikä sen syntymistä vanhempien ja ammattilaisten välille voida pitää itsestäänselvyytenä. Kumppanuuden rakentuminen alkaa vanhemman ja ammattilaisen tutustumisen ja sitä myötä luottamuksen syntymisen kautta. Luottamuksen rakentuminen alkoi vanhempien mukaan pikkuhiljaa, yhteisten kokemusten kertyessä. Vanhempien olikin vaikeaa määritellä sitä, mikä oli vaikuttanut luottamuksellisen suhteen syntyyn. Osa tutkimukseen osallistuneista vanhemmista oli käynyt vanhemmalle ja lapselle suunnatussa perhekerhossa lapsen ollessa vauvaikäinen. Tämän katsottiin vaikuttaneen merkittävästi luottamuksellisen kumppanuussuhteen rakentumiseen. Perhekerhon toiminta oli luonut puitteet kummankin osapuolen rauhalliselle tutustumiselle ja sen avulla oli ollut aikaa ja mahdollisuuksia rakentaa luottamusta ja vuorovaikutusta.

Vanhemmat kertoivat myös kiinnittäneensä huomiota ammattilaisten työotteeseen ja innostukseen omasta työstään. Karilan (2006) mukaan luottamuksen rakentuminen vaatii aikaa ja kumppaneiden kohtaamisia, jotta kumppanin tapa toimia tulee tutuksi ja häneen oppii kokemuksen kautta luottamaan. Karilan tutkimuksessa vanhemmat olivat kiinnittäneet huomiota ammattilaisen yksilölliseen tapaan tehdä työtään ja suhtautua lapseen (Karila. 2006. 98, 101).

Vanhemmat pohtivat vastauksissaan paljon kiireen näkymistä niin varhaiskasvatuskerhon kuin perheen arjessa ja sitä, miten se vaikuttaa kasvatuskumppanuuteen. Ammattilaisten huomioima hakutilanteen rauhattomuus nousi myös vanhempien puheissa esiin. Vanhemmat tiedostivat, että lapsiryhmän koko vaikuttaa ammattilaisten ja vanhempien väliseen yhteistyöhön.

Päivittäiset keskustelut olivat vanhemmalle niitä tyypillisiä tilanteita, joissa päivähoidon ja kodin välinen kasvatuskumppanuus konkretisoituu. Kuulumisten vaihtaminen avaa vanhemmalle sen osan lapsen päivää, jota vanhempi ei ole ollut kokemassa. Karilan (2006) mukaan kuulumistenvaihdot auttavat vanhempaa liittämään lasten kotona

tapahtuvan leikin ja muun toiminnan lapsen kokemuksiin. (Karila. 2006. 103) Alasuutari (2006) toteaa tutkimuksessaan, että arkiset kohtaamiset kertovat päivittäisten tapahtumien lisäksi vanhemmalle sen, miten lapseen suhtaudutaan päivähoidossa. Päivittäisten kuulumisten vaihto kertoo vanhemmalle ammattilaisten suhtautumisesta lapseen, joka muodostuu lähtökohdaksi vanhemman ja ammattilaisen toimivalle yhteistyölle. (Alasuutari. 2006. 84-85)

Vanhempien näkökulmasta kiire näyttäytyy usein hakutilanteiden hektisyydessä. Vanhempien kokemus pinnalliseksi jäävästä vuorovaikutuksesta voi vaikeuttaa syvällisen kasvatuskumppanuuden syntymistä. Vanhemmat toivoivat lisää aikaa ihan tavalliselle vuorovaikutukselle, jonka avulla tieto lapsen päivästä kulkee kumpaankin suuntaan. Jos ammattilainen ja vanhempi eivät ehdi pysähtyä lapsen kerhopäivän kuulumisten ”äärelle”, on haastavaan yrittää luoda yhteisiä merkityksiä. Vanhemman ja ammattilaisen välille ei synny kunnioittavaa ja luottamuksellista vuorovaikutusta ja kasvatuskumppanuus toteutuu vajaavaisena. Vanhemmat toivoivat keskustelukulttuurin säilyvän arjen kiireistä huolimatta.

Vanhemmat pohtivat haastatteluissa avoimen varhaiskasvatuksen erilaisen toimintamallin vaikutusta kasvatuskumppanuuteen. Vanhemmat mielsivät varhaiskasvatuskerhon varhaiskasvatuksen palvelukokonaisuudessa kevyemmäksi palveluksi ja sen katsottiin näkyvän myös kasvatuskumppanuudessa. Vanhempien ja ammattilaisten välinen yhteistyö ja kasvatuskumppanuus miellettiin päivähoidon kokopäiväryhmässä syvällisemmäksi ja tiiviimmäksi kuin varhaiskasvatuskerhossa. Tähän vaikutti vanhempien mukaan pääasiassa lapsen päivähoidossa viettämä aika, joka on kokopäiväryhmässä pidempi kuin varhaiskasvatuskerhossa. Varsinaisesti kasvatuskumppanuuden toteutumisen periaatteissa vanhemmat eivät nähneet eroja varhaiskasvatuskerhon ja päiväkodin kokopäiväryhmän välillä. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että kasvatuskumppanuus oli toteutunut vanhempien mielestä riittävänä ja sisällöltään varhaiskasvatuskerhoon sopivana. Kasvatuskumppanuus oli vanhempien mielestä ollut ammatillista ja lasta huomioivaa.

Kasvatuskumppanuuden syventäminen avoimessa varhaiskasvatuksessa on haaste. Voidaan pohtia, kuinka tiivistä kasvatuskumppanuutta vanhemmat ylipäänsä hakevat avoimen varhaiskasvatuksen palveluista. Haastatteluissa vanhemmat puhuivat

”kevyemmästä” kasvatuskumppanuudesta, mutta pitivät kuitenkin tärkeänä, että siihen liittyy kaikki kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet. Toisaalta voidaan pohtia avoimeen varhaiskasvatukseen suunnattuja resursseja ja sitä, minkälaisia valmiuksia ammattilaisille annetaan laadukkaan varhaiskasvatuksen ja kasvatuskumppanuuden toteuttamiseen. Ei voida ajatella, että koska kyseessä on avoimen varhaiskasvatuksen palvelu ja koska varhaiskasvatuskerhossa toimintaperiaatteet ja -ajat ovat erilaiset, kasvatuskumppanuutta voitaisiin toteuttaa ”kevyemmällä” tasolla. Varhaiskasvatuskerhon kasvatuskumppanuuden tulee olla yhtä laadukasta ja ammatillisesti toteutettua, kuin missä tahansa muussakin päivähoiton palvelussa.

Avoimen varhaiskasvatuskerhon toiminnan ja työntekijöiden ammatillisuutta ei väheksytty tai kyseenalaistettu vaan siihen oltiin todella tyytyväisiä. Toiminnan ammatillisuus nähtiin lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvänä asiantuntijuutena, mutta myös työotteena, joka ottaa huomioon herkästi lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet. Vanhemmat kokivat, että varhaiskasvatuskerhon toiminta on suunnitelmallista ja tarkoituksenmukaista. Ammattilaisilla oli vanhempien mielestä vahva, lapsen yleiseen kehitykseen kohdistuva asiantuntijuus ja he kokivat ammattilaisilta saadun tiedon ja vinkit tarkoituksenmukaisiksi ja omalle perheelleen sopiviksi. Vanhemmat kritisoivat lähinnä olosuhteita ja lapsimäärää, eivät niinkään varhaiskasvatuskerhon toiminnan laatua tai työntekijöiden ammatillisuutta.

7. POHDINTA

Oma kiinnostukseni kasvatuskumppanuuteen ja ylipäätään vanhempien ja perheiden kanssa tehtävään työhön vaikutti opinnäytetyön aiheen valintaan. Näen vanhempien tai asiakkaan läheisten kanssa tehtävän työn yhtenä sosionomin (AMK) ydinosaamisalueena ja vahvuutena riippumatta siitä, missä työskentelee.

Tutkimuksen kohdistuminen avoimeen varhaiskasvatukseen toi aiheelle mielestäni lisää ajankohtaisuutta. Avoimen varhaiskasvatuksen tarjoama toiminta on muodostunut tärkeäksi osaksi oululaista varhaiskasvatusta. Avoimen varhaiskasvatuksen suosio on kasvussa, mikä näkyy syksyisin nopeana avoimen varhaiskasvatuksen ryhmien täyttymisenä. Avoimen varhaiskasvatuksen merkitys kotihoidossa oleville lapsille ja heidän vanhemmilleen on tiedostettu ja toiminna kehittäminen on ollut yksi Oulun kaupungin varhaiskasvatuspalvelujen kehittämiskohde.

Tutkimusprosessi alkoi syksyllä 2009, jonka aikana tutustuin laajasti avointa varhaiskasvatusta, kasvatuskumppanuutta ja vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä käsittelevään ammattikirjallisuuteen sekä aiheesta tehtyihin tutkimuksiin. Niiden pohjalta hahmottui tutkimukseni viitekehys. Syksyn aikana varmistui myös yhteistyökumppani, jonka kanssa kävin keskustelua tutkimusaiheen rajauksesta niin, että se hyödyttäisi myös heitä. Yhteistyökumppanin mukanaolo aihetta rajattaessa toi tutkimukselle mielestäni ammattikorkeakoulujen opinnäytetöihin liittyvää työelämälähtöisyyttä ja tutkimus kytkeytyi suoraan niihin tarpeisiin, mitä ammattilaiset olivat työssään huomioineet.

Tutkimussuunnitelman teko oli yllättävän pitkä prosessi. Siihen paneutuminen osoittautui kuitenkin tutkimuksen sujuvuuden kannalta positiiviseksi asiaksi. Pystyin tukeutumaan tutkimussuunnitelmaan koko prosessin ajan ja täydentämään sitä joustavasti. Tutkimussuunnitelman huolellinen tekeminen pakotti minut tutkijana perustelemaan tehtyjä valintoja tutkimuksen alkuvaiheesta lähtien ja pohtimaan myös tehtyjen valintojen seurauksia. Tutkimusluvan sain huhtikuussa 2010 ohjaavilta opettajiltani sekä päivähoiton palvelujohtajalta.

Tutkimus eteni vaiheittain ja sen prosessinomaisuuden vuoksi oli helppo asettaa

tavoitteeksi aina seuraava ”askel”. Tutkimuksen valmistumista edesauttoi aikataulujen suunnittelu ja niihin sitoutuminen. Työn etenemistä hankaloitti oma kokemattomuuteni tutkijana. Kokemattomuuteni näkyi siinä, että itse tutkimuksen tekemiseen perehtyminen vei paljon aikaa.

Tutkimusmenetelmien valinta oli mielestäni onnistunut. Koska olen tutkijana ensikertalainen, päädyin valitsemaan tutkimusmenetelmiksi laadullisessa tutkimuksessa paljon käytettyjä menetelmiä. Aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelu toi mielestäni hyvin esille vanhempien kokemukset teemojen toimiessa haastattelujen raameina. Analyysimenetelmänä teoriaohjaava sisällönanalyysi on linjassa muiden tutkimusvalintojen kanssa. Teorian vaikutus oli ilmeinen, mutta myös vanhempien kokemukset nousivat esiin.

Ammatillisena oppimistavoitteenani oli vahvistaa omaa osaamista perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Kasvatuskumppanuuteen paneutuminen opinnäytetyön aiheena on tuonut omaan ammatillisuuteeni syvempää ja jäsennellympää tietoa siitä, minkälaista perhelähtöinen työ on ja mitä yhteistyösuhteen solmiminen vaatii. Vanhempien kokemukset kasvatuskumppanuudesta loivat kuvan siitä, minkälaista yhteistyötä he haluavat. Tämä on suuntaamassa osaltaan omaa ammatillisuuttani. Sosionomin (AMK) ydinosaaminen omasta näkökulmastani on selkiytynyt ja vahvistunut. Koen, että saavutin tämän tavoitteen hyvin.

Sosionomin (AMK) kompetenssialueista tutkimusprosessin aikana korostuivat eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen ja tutkimuksellinen osaaminen. Eettinen osaaminen on tullut esiin konkreettisesti kohdatessani tutkimukseen osallistuvia vanhempia. Tutkimukseni kautta toivon perheiden huomaavan myös omat vaikutusmahdollisuutensa kasvatuskumppanuuden kehittämisessä, koska palvelun käyttäjän kokemukset ja palaute on ensiarvoisessa asemassa arvioitaessa työn laatua ja kehittämistarpeita. Eettistä osaamista olen osoittanut myös huolehtimalla tutkimukseen osallistuneiden yksityisyyden suojaamisesta. Olen kiinnittänyt huomiota raportoinnin asiallisuuteen ja luottamuksellisuuteen.

Sosiaalialan asiakastyön osaaminen on näyttäytynyt tutkimuksennani oman arvomaailman ja sen vaikutuksen tiedostamisena. Tutkimushaastatteluihin osallistuvat perheet toivat esiin omia arvojaan ja perhekulttuuriaan. Tutkijana olen kiinnittänyt huomiota omiin arvoihini ja siihen, etteivät oman käsitykseni sotkeutuisi vanhempien tuomiin kokemuksiin

kasvatuskumppanuudesta. Tähän on ollut apuna reflektointi ja tutkimuspäiväkirjan pito. Koska olen tehnyt tutkimusta yksin, on ollut tärkeää pysähtyä riittävän usein tarkastelemaan tehtyjä valintoja. Omia käsityksiäni ja arvomaailmaani olen reflektoinut keskusteluissa ohjaavien opettajien, opponenttien ja läheisten kanssa.

Opinnäyteprosessin läpikäyminen on tuonut ammatillisuuteeni tutkimuksenteon ja työn kehittämisen perusvalmiudet. Sen aikana olen oppinut paljon tieteellistä, eri näkökulmat huomiovaa ajattelua ja kokonaisuuksien hallintaa. Ymmärrys tutkimuksen tekemisestä on kasvanut ja jäsentynyt. Samalla on kasvanut arvostus johdonmukaista ja hyvin tehtyä tutkimusta kohtaan.

Vanhempien kokemukset perhekerhosta ja sen vaikutuksesta siihen, miten hyvin lapsi ja koko perhe tällä hetkellä tunnetaan, olivat positiivisia. Jäinkin pohtimaan, miten perhekerhon toimintamuotoa voitaisiin soveltaa varhaiskasvatuskerhoon ja olisiko sillä toiminnan kannalta positiivisia vaikutuksia. Perhekerhon toimintaan kuuluu vanhempien mukanaolo ja kiireetön ilmapiiri, joka mahdollistaa syvemmän vuorovaikutuksen vanhemman ja ammattilaisen välillä. Tämä oli vanhempien mukaan tärkeässä asemassa luottamuksen rakentumisessa. Olisi mielenkiintoista nähdä miten varhaiskasvatuskerhon toimintaan ja esimerkiksi syksyisin kerhon aloitukseen vaikuttaisi vanhempien mukanaolo isompienkin lasten kanssa. Tällä tavalla etenkin varhaiskasvatuskerhon aloittavat lapset saisivat ”pehmeän laskun” kotoa päivähoitoon, vanhempi pääsisi kiireettömästi kertomaan omasta lapsestaan ja tutustumaan samalla kerhon toimintaan. Luonnollisesti tälle asettavat omat reunaehdotensa ainakin ryhmän koko, työntekijäresurssit ja toimintatilat. Toisaalta muutaman viikon mukanaololla voitaisiin luoda pohja, jolle kasvatuskumppanuutta on helppo rakentaa.

Sekä vanhempien että myös ammattilaisten ajatukset arjen kiireestä ja sen vaikutuksista kasvatuskumppanuuteen olivat samansuuntaisia. Kummatkin olivat tiedostaneet lapsiryhmän koon vaikutuksen ja aikataulujen asettamat reunaehdot. Jatkotutkimusta ajatellen olisikin mielenkiintoista tutkia päivähoitojärjestelmän rakenteiden ja päivähoitoon suunnattujen resurssien vaikutusta kasvatuskumppanuuteen. Miten kasvatuskumppanuus toteutuu vaihtuvien työntekijöiden, ison lapsiryhmän ja kiireen keskellä. Toisaalta tämän tutkimuksen pohjalta olisi mielenkiintoista tutkia myös avoimen varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksia kasvatuskumppanuudesta ja vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Vanhempien kokemukset ja positiivinen palaute avoimen varhaiskasvatuskerhon kasvatuskumppanuudesta osoittaa, että asiaa pidetään päiväkodissa tärkeänä ja siihen ollaan jo panostettu. Toivon, että tutkimukseni tuoma palaute auttaa ammattilaisia oman työnsä ja kasvatuskumppanuuden kehittämisessä. Toivon myös, että vanhemmat pysähtyvät pohtimaan sitä, minkälaiseen kasvatuskumppanuuteen he haluavat sitoutua ja mikä on sen merkitys lapselle ja perheelle.

LÄHTEET

- Alasuutari, M. 2006. Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksesta Karila, K. Alasuutari, M. Hännikäinen, M. Nummenmaa, A R. Rasku-Puttonen, H (toim.). 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy
- Davis, H. 2003. Miten tukea sairaan tai vammaisen lapsen vanhempia? Suomen sairaanhoitajaliitto ry.
- Eskola, J & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino Oy
- Eskola, J & Vastamäki J. 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksesta Aaltola, J & Valli, R (toim.). 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – metodin valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus
- Happo, I. 2006. Varhaiskasvattajan asiantuntijuus. Asiantuntijksi kehittyminen Lapin läänissä. Lapin yliopistopaino 2006
- Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy
- Hujala-Huttunen, E & Nivala, V. 1996. Yhteistyö päivähoidossa. Kasvatuksen lapsikohtainen suunnittelu yhteistyössä vanhempien kanssa. Oulun yliopistopaino.
- Hujala, E. Parrila, S. Lindberg, P. Nivala, V. Tauriainen, L. Vartiainen, P. 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopistopaino
- Hujala, E. 2004. Arviointia perhelähtöisyyden toteutumisesta päivähoidossa. Teoksesta

Kupila, P (toim.) Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Karila, K. 2003. Kasvatuskumppanuus – uhka vai mahdollisuus? Kasvatuskumppanuuden käsite herättää tunteita ja kannanottoja. Lastentarha 4/2003

Karila, K. Kasvatuskumppanuus arjen käytännöissä. Lastentarha 1/2005

Karila, K. 2006 Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksesta Karila, K. Alasuutari, M. Hännikäinen, M. Nummenmaa, A R. Rasku-Puttonen, H (toim.). 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes, oppaita 63. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy

Kaskela, M. Kekkonen, M. 2005. Kasvatuskumppanuus tuo kodin ja päivähoidon lähelle toisiaan. Lastentarha 3/2005

Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päivähoidossa. Teoksesta Keskinen, S & Virjonen, H (toim.). Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Tampere: Tammer-Paino Oy

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoido: työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus

Korhonen, M. 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteessa. Teoksesta Karila, K. Alasuutari, M. Hännikäinen, M. Nummenmaa, A R. Rasku-Puttonen, H (toim.). 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy

Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksesta Aaltola, J & Valli, R (toim.). 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus

Lyyra, V. 2004. Vanhemmuutta vahvistavia keskusteluja päivähoidossa – perheterapeuttisia näkökulmia kasvatuskumppanuuteen. Teoksesta Keskinen, S &

Virjonen, H (toim.). Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Tampere: Tammer-Paino Oy

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

Mikkola, P. Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään: näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto

Moilanen, P. Räihä, Pekka. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksesta Aaltola, J & Valli, R (toim.). 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus

Mäkinen, P. Raatikainen, E. Rahikka, A. Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy

Puroila, A-M. Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksesta Karila, K. Kinos, J. Virtanen, J. (toim.) 2006. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: PS-Kustannus

Puroila, A-M. 2004. Vanhemmat ja ammattilaiset kohtaavat – Syntykö yhteistyötä? Teoksesta Puroila A-M (toim.) Kehittyvä perhetyö. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 12

Rantala, A. 2002. Perhekeskeisyys - Puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Jyväskylän yliopisto

Saarela-Kinnunen, M & Eskola, J. 2001. Tapaus ja tutkimus = tapaustudkimus?. Teoksesta Aaltola, J & Valli, R (toim.). 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – metodin valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus

Seikkula, J. Arnkil, E. 2005. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Tammi.

Tiilikka, A. 2005. Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta. Oulun Yliopisto.

Tuomi, J. Sarajärvi, A. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 2002. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy

Ylitapio-Mäntylä, O. Kutuniva, M. Erilaiset ja hankalat vanhemmat kasvatuskumpaneina. Lastentarha 5/2006

VERKKOLÄHTEET

Alila, K. Portell, T. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Sosiaali- ja terveysministeriö 2008. (http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-7740.pdf) (Hakupäivä 1.10.2010)

Sosiaaliportti. 2010. ECTS-kompetenssit. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi (AMK) -tutkinto http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/ (Hakupäivä 12.10.2010)

Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma (<http://www.ouka.fi/sote/paivahoito/Varhaiskasvatussuunnitelma%202007.pdf>) (Hakupäivä 30.3.2010)

Oulun kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan toimintakertomus vuodelle 2007 (http://www.ouka.fi/sote/hallinto/Tilinpaatoskirja_tilaaja07.pdf) (Hakupäivä 6.10.2010)

Oulun sosiaali- ja terveystoimen palvelutuotannon strategia 2008-2015 (http://www oulu.ouka.fi/sote/hallinto/Strategia_palvelutuotanto08-15.pdf) (Hakupäivä 6.10.2010)

Sosiaali- ja terveysministeriö. 1999. Varhaiskasvatustyöryhmän muistio. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais1/kasvatusv.pdf> (Hakupäivä 15.10.2010)

Sosiaali- ja terveysministeriö. Valtioneuvoston periaatepätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9 <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf> (Hakupäivä 6.10.2010)

Sosiaali- ja terveysministeriö. Varhaiskasvatus vuoteen 2020. [Varhaiskasvatuksen](#)

neuvottelukunnan loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:72.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4044.pdf&title=Varhaiskasvatus_vuoteen_2020_Varhaiskasvatuksen_neuvottelukunnan_loppuraportti_fi.pdf (Hakupäivä 14.10.2010)

Tutkimuspäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma
(<http://www.ouka.fi/sote/paivahoito/paivakodit.html>) (hakupäivä 30.3.2010)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes, oppaita 56. (http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/Vasu/vasu_asiakirja.htm) (Hakupäivä 1.10.2010)

Tutkimuspäiväkodin avoimen varhaiskasvatuksen henkilökunta.18.2.2010
sähköpostiviesti.

LAIT

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36

LIITTEET

LIITE1

Hyvät pikkukoululaisen vanhemmat!

Viime vuosina varhaiskasvatuksessa on painottunut vanhempien ja henkilöstön kumppanuus. Sillä tarkoitetaan vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Päivähoidon mahdollisuus toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta perustuu keskeisesti perheiden ja vanhempien äänen kuulemiseen ja teidän vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseen.

Oulussa avoimesta päiväkotij- ja kerhotoiminnasta on muodostunut tärkeä osa varhaiskasvatuspalveluja ja monet ryhmät täyttyvätkin nopeasti. Avoimessa varhaiskasvatuksessa haasteen kumppanuussuhteelle ja erityisesti sen syvenemiselle asettaa toiminnan kevyempi luonne ja erilainen viikkorytmi.

Vanhempien kokemukset kasvatuskumppanuudesta ovat erityisen tärkeitä avoimen varhaiskasvatustoiminnan laadun kehittämiseksi. Vanhempien näkökulman avulla toimintaa on mahdollista kehittää edelleen perheiden tarpeisiin joustavasti vastaavana varhaiskasvatuspalveluna.

Olen sosionomiopiskelija ja teen opinnäytetyönäni tutkimusta siitä, miten te vanhemmat olette kokeneet kasvatuskumppanuuden avoimessa päivähoitossa.

Haastattelut toteutetaan toukokuun 2010 aikana perheen kotona tai muussa sopivassa paikassa vanhemmille parhaiten sopivana ajankohtana. Haastatteluun voi osallistua joko toinen tai molemmat lapsen vanhemmista. Haastattelussa esiin nousseiden asioiden suhteen minulla on salassapitovelvollisuus. Haastatteluun osallistuvien henkilöllisyys jää vain minun tietooni, eikä nimiänne tai muita tunnistettavia seikkoja mainita opinnäytetyössäni. Haastattelut nauhoitetaan ja materiaali tuhoetaan haastattelun jälkeen.

Mikäli haluatte osallistua tutkimukseen, olkaa hyvä ja täyttäkää oheinen yhteystietolomake ja palauttakaa se X:n avoimeen päiväkotiin xx.x.2010 mennessä.

Vastaa mielelläni kysymyksiinne, mikäli haluatte lisätietoa tutkimuksesta, haastattelusta ja niihin osallistumisesta.

*Sosionomiopiskelija Susanna Pääkkö
Oulun seudun ammattikorkeakoulu*

Yhteystiedot haastatteluajankohdan sopimista varten

Nimi _____

Puhelinnumero _____

LIITE 2

TEEMARUNKO

VANHEMMAN JA AMMATTILAISEN ASiantuntijuus

Päivähoidon henkilökunnan ja vanhemmat roolit lapsen kasvatuksessa.

Jaettu asiantuntijuus

Kasvatusvastuun jakautuminen kodin ja päiväkodin välillä

Toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin osallistuminen

Kasvatustavoitteet ja lapsen yksilölliset tarpeet

VUOROVAIKUTUS KASVATUSKUMPPANUUDESSA

Henkilökunnan vuorovaikutustaidot

Olosuhteet hyvälle vuorovaikutukselle

Kasvatuskeskustelut

Lapsen arki, yhteisen näkemyksen luominen

LUOTTAMUS

Luottamuksen rakentuminen

Vaikeiden asioiden puheeksiotto

Ristiriidat, neuvottelutilanteet

KUNNIOITUS

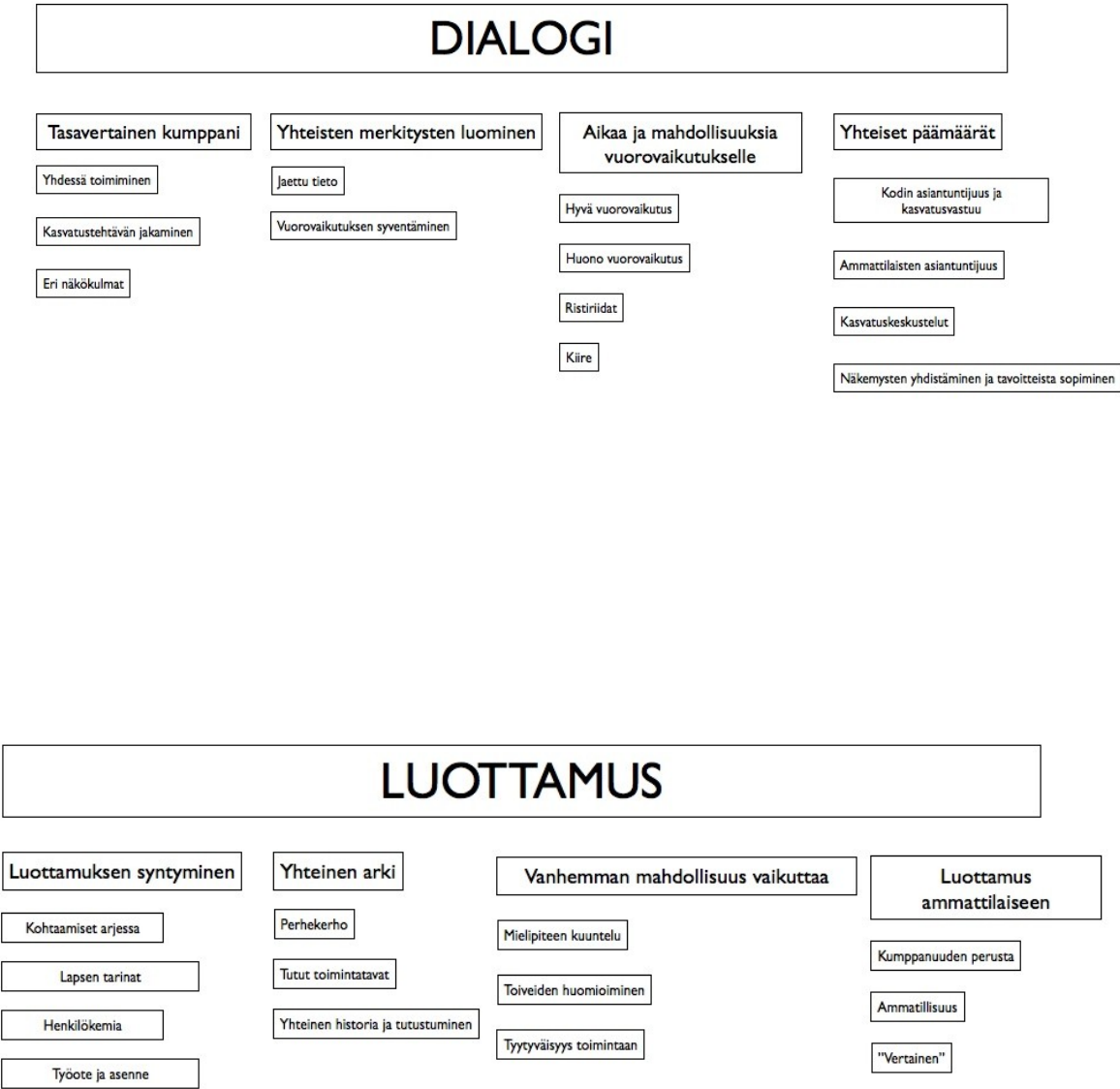
Vanhemman kasvatusarvot ja -tavat,

Päiväkodin kasvatusarvot ja -tavat?

Päiväkodin ja vanhempien asenne yhteistyöhön?

KUULEMINEN

Kuulluksi tuleminen

KUNNIOITUS

Lapsen huomioiminen

Yksilöllisyys

Lapsilähtöisyyden korostuminen

Lasta kunnioittava lähestymistapa

Perheen kunnioittaminen

Tasavertainen suhtautuminen

Vanhempien kunnioittaminen

Perhekulttuurit

Erilaisuuden hyväksyminen

Arvot kodissa ja varhaiskasvatuksessa

Kodin arvojen merkitys

Arvojen välittyminen kodin ja päivähoiton välillä

KUULEMINEN

Kuuleminen arjessa

Ammattilaisen työote

Oikein ajoitettu apu

Uuden näkökulmat

Rohkeus ottaa vastaan

Huolen kuuleminen

Huolen puheeksiotto

Toimintatavat